

**Мэзаем и 18-м
нэмыц фашист-техаклохэр
Адыгеим зырафыжыгъэхэр
илъэс 70-рэ мэхъу**

**Хэгъэгъу ззошхом иветеранхэу
лытэныгъэ зыфэтшыхэрэр!**

**Адыгэ Республикэм
щыпсэхуэ дгъэлъапхэрэр!**

Тыгу кыддэлэу тышфэгъушлэ нэмыц фашист-техаклохэр Адыгеим зырафыжыгъэхэр илъэс 70-рэ зэрэхурэм фэшл!

1943-рэ илъэсым мэзаем и 18-м аужырэ фашист эоллыр Адыгеим рафыжыгъагъ. Тиреспубликэ итарихъ хэхэгъэ мы хуэгъэ-шлэгъэ иным амал кытеты тичыгу гупсэ, Хэгъэгъу ззошхом илэхъан лыхъужыныгъэ къэзыгъэлэгъогъэ тятэжхэм тарыгушхонэу.

Тичыпхэгъу минипшл пчъагъэу, тыхэгъэгъу миллион пчъагъэу псэмыблэжыгъэу ныим Хэгъэгъу цызыухумагъэхэм лытэныгъэшхо зэрафэтшыхэр ыкли лэишэу тызэрафэра-зэр непэ къэтэлэ. Заом илэхъан тинахъыжхэм блэнагъэ, пытагъэ кызырзыхагъэфагъэм, Гофшлэнымкли гъэхэгъэишхонэр зэрашыхагъэхэм кыныгъохэм тащымыцынэным тыфагъасэ, ти Родинэ пае теклоныгъа-клэхэр тишыхэм, тхыуагъэ кызырхэу Гофшлэным тытырагъэгъушхо. Хъабышхо зыцащэчыгъэ заом хэлэжыгъэхэм ячыфэ зэрэттелыр егъаши зыцыдгъэгъушхэу ху-цтэп, ахэм тыналэ сыдигъуи атедгъэтыныр типшэрылгъ шхъал.

Ветеран лъапхэр, кытфэшхушлагъэм пае лхъанчэу шхъащэ кышфэгъэтшлы, тхъэшхуегъэгъэу шьотэлэ. Шьори, Адыгеим зклэ щыпсэхурэм тыгу кыддэлэу тышфэгъэла псауныгъэ пытэ шьуилэнэу, зэгурыло-ныгъэ шьуазыфагу илэу мамырэу шьупсэ-унэу, шлум шьуцымыклэнэу!

Мэфэклымклэ тышфэгъушлэ!

**Адыгэ Республикэм и Лышхъэу
ТХЪАКУШЫНЭ Аслъан**

**Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет —
Хасэм и Тхъаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ**

**Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэм**

Хабзэм игъэпытэнклэ, организациехэмрэ цыфхэмрэ яфитыныгъэхэм, яфедэхэм якъэхуымэн-клэ гъэхъагъэхэр зеришыгъэхэм, илэсыбэ ху-гъэу гуетыныгъэ фыришэу Гоф зеришлэрэм афэшл Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытху тхылъ фагъэшхошагъ **Къоджэ Тимур Аслъан ыкъом**, Адыгэ Республикэмклэ Мыекъопэ къэлэ хыкумым ихыкумышл.

Хабзэм игъэпытэн, цыфхэм яфитыныгъэхэмрэ яфедэхэмрэ якъэхуымэн ялахышхо зэрэхашыхэрэм, Мыекъопэ къэлэ хыкумыр зызэхашагъэр илэс 50 зэрэхурэм япхыгъэу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытху тхылъ афагъэшхошагъ **Мыекъопэ къэлэ хыкумым иГофшлэхэм**.

Яшлэжъ агъэлъапхэ

Илэс 24-клэ узэклэбэжымы, мэзаем и 15-м, Афганистан советскэ дзэхэр кырашыжыгъагъэх. А заом хэклодагъэхэм яшлэжъ агъэлъапхэу илэс къэс, мы мафэм, зэхэхэхэр тикъэралыгъо ишъолтыр пстэуми ащызэхашхэ.

Мыекъуапэ итыгъэкъоклэпхэу лэныкыо шылэ саугъэтэу «Дзэкло-лым ипсынэклэчкхэ» заджэхэрэм дэжэ тыгъуасэ цыфыбэ кы-щызэрэуогъыгъэ. Афган заом хэлэжыгъэхэр, ащ хэклодагъэхэм ялахылыр, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и

Тхъаматэу Владимир Нарожнэр, Адыгэ Республикэм лэапкхэ Гофхэмклэ, Икхыб къэралхэм ащыпсэурэ тилэпкхэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли къэбар жьугъэм иамалхэмклэ и Комитет итхъаматэу Шхъэлэхэо Аскэр, муниципальнэ образованиеу «Къалэу Мыекъуапэ» ипашэ ипшгъэ-рылхэр зыгъэцкхэр Александр Наролиныр, общественнэ ыкли ветеран организациехэм ялыкхохэр, нэмыкхэр шлэжэ зэхэхэм хэлэжыгъэх.

Адыгэ Республикэм и Лы-

шхъэу Тхыкхушынэ Аслъан ыцлэ-клэ Шхъэлэхэо Аскэр кызырзэ-уогъонгъэхэм шлуфэс къарихыгъ. Ащ кызырлэуагъэмклэ, афган заом тикъэралыгъо тхъамыкхэгъуабэ кыфихыгъ. Нэбгырэ мин пчъа-гъэм апсэ щагъэтхылыгъ, тидзэкло-лхэмэ шьобж хылыгъэхэр атеша-гъэхэу къагъэзэжыгъ. Ау сыд фэ-диз кын алъэгъугъэми, ахэм лы-хуужыныгъэ кызырзыхагъэфа-гъэр, къэралыгъом пшхэрылхэу къафигъэуцугъэр зэрагъэцкхэгъэр ыкли хэклодагъэхэр егъэшлэрэ шлэ-жэу агу зэрилыштыр Комитетым ипашэ кылуагъ.

Джащ фэдэу зэхэхэм кышхыгу-щылагъэх Владимир Нарожнэр, Александр Наролиныр, Урысыем иобщественнэ организациеу «Бое-вое братство» зыфиорэм ишъо-лыр къутамэу республикэм щылэм итхъаматэу Василий Матвиенкэр. Тикъэралыгъо итарихъ изыпычы-гъо хуэгъэ Афган заом хэлэжыгъэ-хэм сыд фэдэрэ лэныкыоКли Гэпы-лэгъу уафэхуныр пшхэрылгъ шхъа-лэу зэрэщытыр, ащ хэклодагъэхэм яшлэжэ дгъэлэпхэныр, кытклэху-хэрэ лэужхэмклэ ахэр щысэтхы-плэу щытынхэ зэрэфар ахэм къа-луагъ.

Адыгэ Республикэм щыщэу а заом нэбгырэ 880-рэ ащгъагъ, нэ-бгырэ 22-мэ къагъэзэжыгъэп. Ахэм ацлэхэр шлэжэ зэхэхэм кышхыра-луагъэх, шхъащэ афашыгъ, зы та-кыкхэ афэшхыгуагъэх.

Нэужым шлэжэ зэхэхэм хэлэ-жыгъэхэр саугъэтым еклолагъэх, ащ къагъагъэхэр клэралхыгъэх.

КИАРЭ Фатим.

*Сурэтхэр Гэшыгъэ Аслъан
тырихыгъэх.*

Ваджих Нусейбе тыхьакIэшт

Иерусалим дэт чыристан чылысэу «Гроб Господний» зыфиIорэм иIункIыбзэхэр къэзыухъумэрэ Ваджих Нусейбе ишхьэгъусэрэ ыпхурэ игъусэхэу неущ республикэм къеблэгъэшт.

Свято-Троицкэ чылысым, Гупчэ мэщытым ачIэхьаштых, апшгэрэ еджапIэхэм ащеджэхэрэм зэдэгущыIэгъухэр адашIыштых, Мыекьуапэ къапIыхьашт, тиреспубликэ иль шыIэклIэ-псэукIэм зышагъэгъозэшт. Чыристан ыкIи быслыымэн динхэр зезыхьэхэрэм агъэлъэпIэрэ кьалэу Иерусалим фэгъэхьыгъэ къэбархэр Ваджих Нусейбе зIуIуIэгъухэм къашиIотэштых, Адыгеим мы динхэр шызылэжьыхэрэм мамырныгъэ азыфагу зэрилтым зышигъэгъозэн амал иIэшт.

Мамырныгъэм икьэухъу-мэн ыкIи диным иIофыгъо-хэм язэхэфын тегъэпсыхьа-

гъэу Владимир Путиным ыкIи Патриархэу Алексий ЯIтIонэрэм кырагъэблагъи Ваджих Нусейбе Урысыем шыIэнэу хъугъэ. Лъэпкэ зэфэшхьафхэм ащышхэр, динэу ыкIи политическэ еплъыкIэу яIэхэм ямылгытыгъэу, мамырныгъэмрэ зэгурыIоныгъэмрэ кыфэклонхэм, зэрэлъытэ-жынхэм къафэджагъ.

Ваджих Нусейбе Адыгеим зэрэщыIэшттым фэгъэхьыгъэ кьэтынхэр ыкIи тхыгъэхэр агъэхьазырынэу кьэралыгъом ичIыпIэ зэфэшхьафхэм къарыкIышт къэбарлгыгъэлэс амалхэм ялыкIохэри тиреспубликэ къеблэгъэнхэу агъэнафэ.

ПэшIорыгъэшгъэу кызэра-IорэмкIэ, неущ кышчыублагъэу мэзаем и 20-м нэс хьакIэхэр Адыгеим шыIэштых.

Ваджих Нусейбе быслы-мэн, Иерусалим иурамэу Иро-

дым, Къэлэжъым пэмычы-жъэу, щэпсэу. ЛIэшIэгъу пчъагъэ хъугъэу пчэдыжъым сыхьатыр 4-м чылысышхоу «Гроб Господний» зыфиIорэм ипчэхэр кызыIуехых чыристан диным пылз зеклохэу Дунаим щыпсэхурэм анахь агъэлъэпIэрэ чIыпIэм шхьащэ фашыным пае. Мафэ кьэс быслыымэнэу Ваджих Нусейбе IункIыбзэу метрэ ныкIо зикIыхьагъэу килограммырэ ныкIорэ зионтэ-гъуагъэмкIэ пчээр кыIуехы. Илгъэ 1367-рэ хъугъэу а IункIыбзэр ижырэ лъэпкыым илIэужхэм зэлэпахыжы. IункIыбзэм иухъумаIо иIоф фэшъыпккэ дэдэу егъэцакIэ. Илгъэ 20-м тIэклIу кьехоу зылажырэ кыкIоцI Иерусалим зэ закъу ныIэп кызэрибгынагъэр — икIыгъэ ильэсым Урысыем кызыра-гъэблагъэр ары ныIэп.

МЭЩIЛЭЖЪО Сауд.

КIЫМЭФЭ ГУБГЪОР

Бжыхьасэхэм яшIушIэх

Ильэсым иапэрэ мэзитIу мэфэ ошIоу кыыхьакIыгъэхэр макIэп. Ахэр агъэ-федэхэзэ, республикэм ичIыгулэжъ-хэм губгъом IофшIэн зэфэшхьафхэр шызэшIуахых.

Ахэм непэ анахьэу анаIэ зытыра-гъэтхэрэм ащыщ бжыхьасэхэм пасэу минеральнэ чIыгъэшIухэр алэклэгъэ-хьэгъэнхэр. Мэхьанэ ин зиIэ мы IофшIэныр республикэмкIэ апэу зыщыра-гъэжыагъэхэм ащыщ Джэджэ рай-онымкIэ хьызмэтшIэлпIэ инэу «Радуга» зыфиIорэр. Мыщ мэфэ ошIоу кыыхьакIэхэр ыгъэфедэхэзэ бжыхьасэхэм чIыгъэшIур зэрахатэкIошт агрегатхэр дэгъоу зэтрагъэпсыхьагъэхэу механизаторхэм губгъом ращэхэш, пчэдыжъым кышцегъэжыагъэу пчыхьэ кIахэ нэс а IофшIэныр зэшIуахы. ХьызмэтшIапIэм изэхэщакIоу Сапый Юныс кызэриIорэмкIэ, гектар 1500-м фэдимэ апэрэу минеральнэ чIыгъэшIухэр алэклагъэхьагъ. Фэшхьаф чIыпIэхэми мы IофшIэныр ащырагъэжыагъ.

Ащ дакIоу чIыгулэжъхэр непэ анахьэу зыпылэхэм ащыщ бжыхьасэхэм цыгъо-шъуаехэр ахэгъэклэдыкIыгъэнхэр. Республикэм кышцагъэклэдыгъэ бжыхьасэ гектар мин 98-м фэдиэ хьа-зырым шыцэу тыгъуасэ ехьулэу а IофшIэныр зыщызэшIуахыгъэр гектар мин 44-м кьехьугъ.

Мэхьанэ зэратхэрэм ащыщ гьатхэм агъэфедэшт чIыгъэшIухэр кызылэклэ-гъэхьэгъэнхэр. Тыгъуасэ ехьулэу рес-публикэм ихьызмэтшIапIэхэм ыкIи ифермерхэм чIыгъэшIу тонн мин 18-м ехьу кьащэфыгъ. Ащ дакIоу бжыхьасэхэм кьахэклэхэрэ учыжхэр ахагъэклэдыкIынхэм фэшI яшыкIэгъэ щэнаутхэри кызылэклагъэхьэх.

Къэрсэбанэм ижъони республикэм шызэпагъэурэп. Тыгъуасэ ехьулэу гектар мин 98-м ехьу ажъуагъ, ар ыпэрэ ильэсым ащ фэдэ ухьатэм ехьулэу къэрсэбанэу кьалэтыгъагъэм нахь гектар мин 17-кIэ нахьыб.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ Хьаджэртбый.

ДЕПУТАТ
IОФШIЭНЫР

ЗэгурыIоныгъэр пстэуми лъэпсэ шхьаIэ афэхьу

Тиреспубликэ социальнэ-экономикэ хэхьоныгъа-кIэхэм зышафэклэгъэ пIалъэу щытыгъ кызызэтынэ-кIыгъэ 2012-рэ илгъэсыр. Чыгулэжъыным, псэо-лъэшыным, предприниматель IофшIэным, инве-стициехэр нахьыбэу гъэфедэгъэнхэм апылз пстэу-ри гэхьэгъаIэхэр шIыгъэнхэм фэбэнагъэх. Хэбзэихъуахьаным имызакъоу, нэмыкI лъэны-къохэмкIи а гэхьагъэхэм ялахьышIу ахашы-хьагъ Адыгеим и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэми. Илгъэсыр ахэмкIэ зэрэщы-тыгъэм, къадэхъугъэхэм, нахьыбэу анаIэ зытырагъэтыгъэ лъэныкъохэм игуапэу кьатэгущыIагъ Парламентым и Тхьаматэу джырэблагъэ гущыIэгъу тызыфэхъугъэ Владимир Нарожнэр.

— КызызэтынэкIыгъэ илгъэсыр ПарламентымкIэ сьдэуштэу щытыгъа, сьдрэ хэбзэгъэуцугъэхэр анахь кыыхьэгъэщыгъэнхэ фаеу пIытэра? Парла-ментым хэт фракциехэм зэгурыIоныгъэ ахэлъы-гъэу олгыта?

— Илгъэсыр псынIагъэп, ау политикэ хъугъэ-шIагъэхэмкIэ баеу ыкIи зигъо Iофыгъохэр шIуа-гъэ кьатэу зыщызэшIуахыгъэхэ илгъэсуу щытыгъ. Апэ хэбзэихъу-хьаным епхыгъэ пчъэгъэ зау-лэ-мэ сакъышыуцу сшIоигъу. Илгъэ-сым кыкIоцI закони 100, унэ-шъо 299-рэ, федеральнэ гупчэм икьэралыгъо кьулыкъухэм афэ-клорэ джэпсэлъы 9 тштагъэ, ми-нистрэхэм я Кабинет ыкIи кьэра-лыгъо хабзэм инэмыкI кьулы-къухэм къагъэхьазырыгъэ кьэбар 18 тедIугъ. Ахэм ащышхэу 10-р «Правительствэ сыхьатым» тегъэ-псыкIыгъагъэх. Законхэу тызы-хэпIагъэхэр республикэм шы-псэхурэм ящыIаIэ нахьышIу зэрэхъуштым тегъэпсыкIыгъа-гъэх. Цыфхэр социальнэу зэрэ-ухъумагъэхэр нахьышIу шIыгъэ-ным, бюджет IофшIэныр нахь дэгъоу зэхэщэгъэным, Урысые Федерацием и Президент кызы-ригъэнэфагъэу, кьолхьэ тын-Iы-хыным бэнэныгъэ ешIылIэгъэ-ным, социальнэ-экономикэ зыпкы-

итыныгъэ Адыгеим илгыным, чIыпIэ зыгъэIорышIэжыным финанс ыкIи экономикэ шхьа-фитыныгъэ егъэгъотыгъэным, гъэсэныгъэм, псауныгъэм, куль-турэм, спортым, тыкъэзыуцухьэ-рэ чIыопсыр кьэухъумэгъэным ыкIи шыIаIэм инэмыкI лъэны-къохэм ахэр афэгъэхьыгъэх. Джащ фэдэу Адыгэ Республикэм и Конституцие гъэтэрэзыжынхэр фэзышIыгъэхэ хэбзэгъэуцугъэу тштагъэм Адыгеим иапшгэрэ кьэралыгъо IэнатIэ зезыхьэрэр цыфхэм занкIэу хадзын фитхэу егъэнафэ. ЗэкIэ тштэгъэ хэбзэ-гъэуцугъэхэр зэфэлхьысыжынхэ хъумэ, мыщ фэдэ нэшанэхэр хэп-лэгъоштых: кьэралыгъо хабзэм-рэ чIыпIэ зыгъэIорышIэжыным-рэ зэхэщэгъэнхэм фэгъэхьыгъэ-хэр 27-рэ, социальнэ зэфыщыты-кIэхэмрэ псауныгъэр кьэухъумэ-гъэнымрэ яхьыллагъэхэр 22-рэ, бюджет-финанс зэфыщытыкIэхэр зыгъэтэрэзыхэр хэбзэгъэуцугъэ 17 мэхъух. Сиыхьэ тель Парла-ментым шызэхэщэгъэ фракцие-хэм азыфагу зэгурыIоныгъэ пытэ имылгыгъэмэ, республикэ ха-бзэм икьутэмэ пстэуми акIуачIэ етыгъэу Iоф зэдамышIэщтыгъэмэ тиIофшIэн шлогъэ икьу кызыз-римытыштыгъэм.

— Гъэсэныгъэр, медици-нэр, унэ-коммунальнэ хьызмэтыр. Мы

лъэныкъохэмкIэ сыда анахь кыиныгъоу пIы-тэхэрэр ыкIи республи-кэм ифитыныгъэхэм атегъэпсыкIыгъэу ахэм зэшIохыкIэ амалхэр яIэхэ?

— Мы лъэхьаным гъэсэны-гъэм зэхьокIыныгъэшхохэр щэ-кIох. Псэуми апэ рагъэшгырэ лъэпкэ проектэу «Гъэсэныгъэр» зыфиIорэм кыдылгытэрэ Iофы-гъохэм, Президентыр кIэщакIо зыфэхъугъэу «Тэ тиеджэпIаI» зыфиIорэм, нэмыкI федеральнэ ыкIи шьолгыр проектышхохэм атегъэпсыкIыгъэу гъэсэныгъэм иучреждениехэм IэпыIэгъу ара-ты. Джырэ лъэхьаным диштэу егъэджэным ишыкIаIэхэр гъэ-федэгъэнхэм истратегическэ гъу-напкэхэм хэхьоныгъэ ягъэшIы-гъэным ишыкIэгъэ финанс ыкIи зэхэщэн-экономикэ лъапсэхэу еджаIохэм, ны-тыхэм, общест-вэм ыкIи кьэралыгъом яшыкIэ-гъэштхэр агъэхьазырых. А зэ-пстэум диштэу гъэсэныгъэм ыльапсэ гъэклэжыгъэным епхы-гъэ Iофыгъохэр республикэм шызэшIохыгъэнхэм аужырэ илгъэ-ситIум сомэ миллион 476-рэ пэ-Iуагъэхьагъ. Мы лъэныкъом зэ-хьокIыныгъэшхохэр шышIыгъэн-хэм ифэшшошэ хэбзэгъэуцугъэ лъапсэ ишыкIагъ. А IофшIэныр Урысые Федерацием шаухы тет.

Аштагъ базовэ хэбзэгъэуцугъэу «Урысые Федерацием игъэсэны-гъэ ехьылIагъ» зыфиIорэр. Ты-зыхэт илгъэсым иIоныгъо и 1-м ащ кIуачIэ илэ хъушт. КIэлэцIы-кIухэм яфитыныгъэхэр кьэухъу-мэгъэнхэм ыльэныкъокIэ ащ зэ-хьокIыныгъэшхохэр егъэнафэх. А купхэм яфитыныгъэхэм якьэ-ухъумэн гъэцэклэжыгъэным ехьылIэгъэ Указым Урысые Фе-дерацием и Президентэу Вла-димир Путиныр тыгъэгъазэм и 28-м кIэтхагъ. Джа кьэслогъэ зэ-хьокIыныгъэхэм атегъэпсыкIы-гъэу тызыхэт илгъэсым Къэралы-гъо Советым — Хасэм ыштэшт базовэ хэбзэгъэуцугъэу «Адыгэ Республикэм игъэсэныгъэ ехьы-лIагъ» зыфиIорэр.

ЗэкIэми тэшIэ унэ-коммуналь-нэ хьызмэтым епхыгъэ кыины-гъуабэ зэрэщыIэр. Анахь кыины-гъохэм ащыщ инженернэ псэуа-лэхэр жьы дэдэ зэрэхъугъэхэр. Псыр алэклэзыгъахьэхэрэр про-цент 68-м, псы шIоир зэрэдагъэ-чыхьэхэр процент 63-м, фа-бэр зэралэклагъахьэхэр процент 53-м анэсуу зэблэхъужыгъэнхэ фае. Тызыхэхьэгъэ ыкIи кыкIэ-лыкIошт илгъэсхэм ахэм ащыш-хэр, мыбэшхохэми, зэблахъу-штых фэтэрыбэу зэхэт унэхэр игъэклэжыгъэным хэм тельгытэгъэ республикэ про-граммэм ишIуагъэкIэ. Унэ-ком-мунальнэ хьызмэтым изытет кьэзыгъэкыныжырэмэ ащыщ коммунальнэ фэIо-фашIэхэм ауасэхэр ренэу кызырэдэклэуа-хэрэр. Ежэ ифитыныгъэхэм ате-гъэпсыкIыгъэу а лъэныкъомкIэ зэшIопхын пIэжыкIыштхэр Къэра-лыгъо Советым — Хасэм инэп-лэгъу ригъэкIыхэрэп ыкIи кы-зэтынэкIыгъэ пIалъэм Парла-ментым ыштагъэх ащкIэ зи-шIуагъэ кьэклорэ хэбзэгъэуцугъэ-хэр.

Мы илгъэсым джыри унэ-ком-мунальнэ хьызмэтым ыльэны-къокIэ зы IофыгъуакIэ кызы-дихьыгъ. «Урысые Федерацием

и Унэ кодекс зэхьокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм ыкIи Урысые Фе-дерацием ихэбзэгъэуцугъэ зы-рызхэм яположениехэм кIуачIэ ямылэжъу шIыгъэным ехьылIагъ» зыфиIорэу номерэу 217-ФЗ зы-тетэу 2012-рэ илгъэсым тыгъэгъа-зэм и 25-м аштагъэм кIуачIэ илэ хъугъэ. Ащ егъэнафэ фэтэрыбэу зэхэт унэхэр игъэклэжыгъэу гъэ-цэклэжыгъэнхэм мылхъу зэрэ-Iуагъэхьэрэ системэ регионхэм ащызэхэщэгъэн фаеу. Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэхэм фитыныгъэу кьатыхэрэм атегъэпсыкIыгъэу пIэлэу благъэхэм Къэралыгъо Советым — Хасэм ифэшшошэ хэбзэгъэуцугъэхэр ыштэнхэ фаеу щыт.

Псауныгъэр кьэухъумэгъэным ыльэныкъокIи бэ кьэпIонэу шы-Iэр. БлэкIыгъэ илгъэсым Парла-ментым законикIл ыштагъ. Цыф-хэм япсауныгъэ кызыраухъумэрэ шIыкIэр нахь дэгъоу зэхэщэгъэ-ным ахэр фэгъэхьыгъэх. Хэбзэ-гъэуцугъэ пстэуми ацIэ кьэсы-мылоштми, ахэм ащышхэу зы мэхьанэу иIэр кьилотыкIыгъэн фаеу кьысшIошIы. «Псауныгъэр кьэ-ухъумэгъэным ыльэныкъокIэ ыкIи Iэзэгъу уцхэмрэ медицинэ мэхьанэ зиIэ пкыгытохэмрэ ыпкIэ хэмьылэу граждан куп зырызхэм ятыгъэнхэмкIэ Адыгэ Республи-кэм икьэралыгъо фитыныгъэхэу чIыпIэ зыгъэIорышIэжыным икьулыкъухэм аратыгъагъэхэр кьэгъэуцугъэнхэм ехьылIагъ» зы-фиIорэ хэбзэгъэуцугъэм зэригъэ-нафэрэм тетэу 2013-рэ илгъэсым ищылэ мазэ и 1-м кышчыубла-гъэхэр а пшъэрылгыр республи-кэ хэбзэ гъэцэклэIо кьулыкъу-хэм зэшIуахышт цыфхэм ыпкIэ хэмьылэу а фэIо-фашIэхэр афэ-гъэцэклэжыгъэнхэм икьэралыгъо гарантиехэмкIэ чIыпIэ програм-мэм тегъэпсыкIыгъэу. Медици-нэм ыльэныкъокIэ нэмыкI зэхьо-кIыныгъэхэр зыгъэнэфахэрэ хэ-бзэгъэуцугъэхэми кIуачIэ яIэ хъугъэ.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

БэгъэшIэ бзыльфыгъэр агъэшIуагъ

Ыныбжь илъэсышъэ зэрэхъугъэр 2013-рэ илъэсым мэзаем и 12-м хигъэунэфыкIыгъ Джэджэ районымкIэ станицэу Дондуковскэм шыпсэурэ Кириллова Татьяна Григорий ыпхъум. ИмэфэкIкIэ фэгүшIохэ ашIоигъоу мы мафэм ащ ыджэ кIогъагъэх ПенсиехэмкIэ фондэм и ГъэlorышIапIэу Джэджэ районым шыIэм ипашэу, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм социальнэ политикэмкIэ ыкIи псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ икомитет итхьаматэ игуадзэу А. Б. Василенкэмрэ Дондуковскэ къоджэ псэупIэм ипашэу А. А. Фелърэ.

Лытэныгъэ зыфашIырэ бзылфыгъэм бэмэ анаIэ зытырадзэн алъэкIышт шыIэныгъэ гъогу шIагъо кыкIугъ. КыгъэшIагъэм емылтытыгъэу, игукъэкIыжхэр нафэу гъэпсыгъэу зманхэм къахэхъухьагъэхэу ышъхьэкIэ зрихылаагъэхэр зэхугуфыкIыгъэу ащ кыIотэжынкхэ елъэкIы.

1930-рэ илъэсым IофшIэныр ригъа-

жьи, ыкIуачIэ шъхьамысэу сыдырэ пшъэрылги ыгъэцакIэзэ зэо лъэхъэнэ кынкхэр къызэринэкIыгъэх, Теклоныгъэр къызэригъэблэгъэщтым фэбэнагъ. Хэгъэгү зэошхом хэтыгъэ ишъхьэгъэсэу джы зидаунай зыхъожьыгъэ Иван Кирилловыр игъусэу лыфыгытIу апIугъ, алэжыгъ. Непэ мыщ ищыIэныгъэ къэзыгъэдахэхэрэр шIульэгъу ин физилэхэ ипхъорэлъфхэмрэ лытэныгъэ кыфэзышIыхэрэ игъунэгъухэмрэ арых.

ИмэфэкI пае гуфэбэныгъэ хэлъэу бзылфыгъэм фэгүшIуагъ, ипсауныгъэ кышчымыкIэу джыри бэрэ кытхэтынэу фиIуагъ, къэгъэгъэ Iэрамрэ техъо фэбэрэ шIухьафтынэу ритыгъэх ПенсиехэмкIэ фондэм ирайон ГъэlorышIапIэ ипашэ.

Аныбжь илъэсышъэ зэрэхъугъэр Адыгеим шыпсэухэрэ нэбгырэ 49-мэ джыри хагъэунэфыкIышт. Ахэм ащыщхэу тфыр Джэджэ районым щэпсэух.

*ПенсиехэмкIэ фондэм
Адыгэ РеспубликэмкIэ и Къутамэ
инпресс-кыулыкъу.*

Шъушхэщтмэ, шъуеблагъ!

Лы зыдэлъ хьалыжъожьыхэм яшIынкIэ фестивалэу «ПшэрыхъэкIошIу» зыцIэр неущ Мыекъопэ районым ит псэупIэу Каменномостскэм шыкIошт. «Фышт иджэгунхэм» языфэгъэхъазырын ичэзыу пычыгъоу ар хъушт. Спортивнэ зеклонымкIэ АР-м ифедерация ыкIи гъомIэпхъэшI хъызмэтшIапIэхэм ащыщ яIэпыIэгъукIэ фестивалыр зэхашт.

Ящэнэрэ илъэс хъугъэу Iофхьабзэр рагъэкIокIышт. Джынэс хэлэжыгъэ зеклохэми, нэмыкI пстэу ащ рихьыллагъэхэми фестивалыр агу рихьыгъ.

Мыгъэрэ мафэм сыхьатыр 11-м ыныкъом рагъэжэшт, «Хьаджыкъо тIуакIэм» игупчэ дэхьапIэ шызэхашт. Купхэу зэнэкъокъум зыщызыушэтыштхэм яугъоин зызэшIуахырэ нэуж, сыхьатыр 12-м ыныкъохэм адэжэ, зэнэкъокъуи 9 кызэшIуахышт.

Ахэм ахэлэжээнэу шIоигъоныгъэ зилэ пстэури зэхэщаклохэм рагъэблагъэх ыкIи пэшIорыгъэшъэу загъэхъазырыным кыфэджэ — ямышIыкIэ пшэрыхъаныр къэугупшысыгъэным даклоу нахь псынIкIэу ыкIи нахьыбэ зышхырэмкIэ зэрагъэнэкъокъуштых.

ЗэрагъэнафэрэмкIэ, купи 5 — 6 фэдиз зэнэкъокъухэм ахэлэжэшт. Ахэм ащыщых «Оштен-тур», я 11-рэ мыекъопэ еджапIэм икуп, «Мандарин» зыфиIорэр, тIогъогогъо чемпион хъугъэу «Чаки» зыцIэр, Краснодар кыкIышт хьакIэхэр ыкIи фестивалым хэлэжэ зэпытэу Курганинск икупэу «Добрый повары».

Апэрэ чIыпишхэр къэзыхьыхэрэм дипломхэмрэ шIухьафтынхэмрэ аратыштых, ау, зэхэщаклохэм къызэрэхъагъэщырэмкIэ, анахь шъхьалэр — жьы къабзэм хэтхэу язэщ тырагъэуныр, псауныгъэр апсыхьаныр, нэлосакIэхэр ашIыныр, зеклоным зырагъэушъомбгъуныр арых.

• Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр •

ВETERАН IOFYГЪOХЭР

Бэмэ агу рихьыгъ

Нэмыц-фашист техаклохэм тыхэгъэгу къырашIылэгъэ заоу илъэсипIэ зыукъудыгъэм тидзэхэм теклоныгъэу кышчыдахыгъэм Адыгеим иIахъэу хилъхьагъэр макIэп. Нэбгырэ мин 80-м ехъу заом ыгъэкIуагъ. Ащ шышэу фронтовик 27-мэ Советскэ Союзым и ЛыхъужьыцIэ лъапIэр къафаусыгъ. Нэбгырэ мин 15-мэ орденхэмрэ медальхэмрэ къафагъэшъошагъэх. Хэгъэгү зэошхом илъэхъан цIыф лъэпкъ зэфэшъхьафмэ СССР-р къаухъумагъ, Кавказыр нэмыщидзэхэм къалэкIэхыжыгъэным яIахышIу хашIыхьагъ. Адыгэ хэкуштыгъэр шъхьафит шIыжыгъэным я 9-рэ гвардейскэ Краснодарскэ Быракъплъыжъэхэ шхончэо дивизием пийдзэр Кавказым, джащ фэдэу Адыгеим арыфыжыгъэнымкIэ зэшIуихыгъэр бэ. А уахътэм илъэс 70-рэ тешIагъэми, Адыгэ Республикэм шыпсэухэрэм ар ащыгъупшэрэп. Мэзаем и 18-м тидзэхэм аужырэ адыгэ къуаджэу Афыпсыпэ заштэжыгъэм кышцегъэжъагъэу хэкур зэрэпсаоу шъхьафит ашIыжыгъэкIэ макIо.

Джа хъугъэ-шIагъэм фэгъэхьыгъагъ джырэблагъэ Шэуджэн районым игупчэ къуаджэу Хьакурынэхьаблэ «Лыхъужьыныгъэм идесэу» шызэхаштэгъагъэр. Ар Адыгеим иветеранхэм я Совет ышIэнэу ыгъэнэфагъэм тегъэпсыхьагъэу район пстэумэ агъэцкIэн фаеу кыдилытэхэрэм ащыщ.

Шэуджэн районым иветеранхэм яорганизация итхьаматэу Ацумыжъ Кушчыку Советскэ Союзым и Лыхъужьэу Андырхъое Хъусенэ имузей афэклогъэ купыр зычIешхэм хьакурынэхьаблэ гурыт еджапIэм иеджаклохэу я 9 — 11-рэ классхэм арыхэр кIэлэгъаджэхэм ащышхэр ахэсхэу чIэсыгъэх. Ахэм апашъхьэ исыгъэх Хэгъэгү зэошхом хэлэжъагъэхэ Хьакъунэ Къадырбэч, Хьакурынэ Налбий, джащ фэдэу IофшIэным иветеранхэр, районым културэмкIэ иотдел иIофышIэхэр, нэмыкIэхэри.

Урысыемрэ Адыгеимрэ ягимнхэр къызырагъэлэхэ нэуж гушIыр ратыгъ ыкIи лыхъужьыныгъэм идесэ кызэшIуихыгъ Шэуджэн районым иадмини-

страция ипэшэ IэнатIэ зыгъэцкIэрэ Мэратыкъо Аслъан. Ащ игушылэ кышчыгъэщыгъэ мыщ фэдэ зэхэхьэхэу кIэлэгъуалэхэмрэ нахьыжхэмрэ зыхэлажэхэрэр ныбжьыкIэхэр яхэгъэгү шIу алъэгъоу пIугъэнхэмкIэ, заом ишъышкьапIэ нахь тэрэзэу ашIэнымкIэ зэрэIэрыфэгъухэр. Джащ фэдэу кыкIигъэтхьыгъ непэ «Лыхъужьыныгъэм идесэ» хэлэжэрэ ныбжьыкIэхэм ятэхэм, ятэжхэм ащышхэр Адыгеим нэмыц-фашист техаклохэр ифыжыгъээнхэм зэрэхэлэжъагъэхэр ыкIи бэмэ апсэ зэрагъэтIылыгъэр.

Ащ ыуж залым чIэсхэр къэтэджыхи, зы такыкIэрэ хэкIодагъэхэм афэшыгыгъуагъэх.

Хьакурынэхьаблэ гурыт еджапIэм щеджэрэ ныбжьыкIэ цыкIухэм заом фэгъэхьыгъэ усэхэр, хорым хэтхэм орэд зэфэшъхьафхэр къаIуагъэх. Културэм ирайон Унэу къуаджэм дэтым иорэдыIохэм зызэблахъузэ, Хэгъэгү зэошхом фэгъэхьыгъэ орэд зэфэшъхьафэу къаIуагъэхэм зэхэхьэр къагъэбаигъ.

ГушIыр ратыгъ Адыгэ Республикэм иветеранхэм я Совет итхьаматэу, полковникэу Къоджэ Аслъан:

— Адыгеим ичIыгу нэмыц-фашистхэр ифыжыгъээнхэр къэзыгъэпсынIагъэр хы ШыуцIэм Iутыгъэ дзэу генерал-лейтенантэу И.Е. Петровыр зипэцагъэр ары, — еIо Къуаджэм. — Мы зэошхом хэтыгъэх я 46-рэ, я 18-рэ ыкIи я 56-рэ дзэхэу генералхэу И. Рослэр, А. Рыжовыр ыкIи А. Гречко зипэцагъэхэр. Я 46-рэ Дзэр ары Мыекъуапэ, Джэдджэ ыкIи Шэуджэн районхэр шъхьафит зышIыжыгъэхэр. Мыекъуапэ шылэ мазэм и 29-м тидзэхэм аштэжыгъ. 1943-рэ илъэсым мэзаем и 18-м Адыгеим итыгъэ нэмыщидзэ купыр зэхэгъэтакъуи, джащ тетэу хэкуштыгъэм пый мэхъаджэр рафыжыгъ. Ар зыхъугъэм илъэс 70-рэ тешIагъэми, пщыгъупшэнэу шытэл. А мафэр къэзышIэжыхэрэр джыри кытхэтых.

НыбжьыкIэхэм апашъхьэ кышчыгушIагъ илъэсыбэрэ хы Флотым хэтыгъэу, контр-адмиралэу Тхьагъэпсэу Мэджыдэ. Ар Хэгъэгү заом хэлэжъагъэп, зэпэуцужьыр къызежбэм илъэс 11

ыныбжыгъэр. А лъэхъаным Мыекъуапэ яунагъо дэсыгъэти, нэмыцхэм тикъалэ дагъэхьыкIыгъэхэм ащышхэр къешIэжыых. Къэлэ урамхэм танкхэр, топхэр, нэмыц дзэклолIхэр зэратегыгъэхэр, жьалымыгъэу зэрахьагъэхэм ащышхэу кIэлэцIыкIузэ ынэгү кIэ-кIыгъэхэр кыIотагъэх. НыбжьыкIэхэм ячIыгу, ячылэ, джащ фэдэу яхэгъэгү шIу алъэгъоу пIугъэнхэмкIэ зэхэхьэм ишIуагъэ къэклонэу зэрэщытыр кыыхигъэщыгъ ыкIи еджэгъэшхо хъунхэу къафэлэIуагъ. Заом хэтыгъэ ветеранхэри зэхэхьэм кышчыгушIагъэх.

Шэуджэн районым иветеранхэм я Совет ипашэу Ацумыжъ Кушчыку къызэгъушIэм еджэкIо цыкIухэу художественнэ самодеятельностым, джащ фэдэу литературнэ кружокым ахэтхэм ахэр зыгъэсэхэр кIэлэгъаджэхэми зэрафэразэхэр къыIуагъ. «Лыхъужьыныгъэм идесэхэр» мэфэкI мафэхэм атефэу районым игурыт еджапIэхэм ащызэхаштэхэу ветеран организацием гухэлэ зэриIэри кыыхигъэщыгъ.

Тапэрэ илъэсхэм ащ фэдэ десэхэр ветеранхэм яреспубликэ Совет нахьыпэ рапшIэу шагъэхъазырыхэти, нэбгырэ 30 — 35-рэ фэдиз хъухэу автобусым исхэу кIохэти, районхэм арыт гурыт еджапIэхэм ащызэхаштэщыгъэх. Ахэр лекторхэу нэбгыри 5 — 7 фэдиз хъухэрэр, Мыекъуапэ иветеран хор хэтхэу нэбгырэ пчъагъэ ягъусэу зыдэклон фэе еджапIэм нэсыштыгъэх.

Шэуджэн районым иветеранхэм яорганизация ыпкъ кыкIэу «Лыхъужьыныгъэм идесэ» ишIыкIэ зэблахъугъ, еджа-

кIохэри кIэлэгъаджэхэри културэм иIофышIэхэри джы ащ кыхэлажэхэзэ ашIышт.

Мэзаем и 18-м ветеранхэм яреспубликэ Совет зэхышхэу автопробегыр Адыгеир пый мэхъаджэм къызэрэIэклахыжыгъэм фэгъэхьыгъэшт. Ари «Лыхъужьыныгъэм идесэу» пIытэ хъушт. Мыекъуапэ щегъэжъагъэу Пэнэжыкыуае, Хьалъэкъуае, Щынджые, етIанэ Афыпсыпэ адэхьаштых.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.
АР-м иветеранхэм я Совет ин-
пресс-секретарь.

Нэмыц техаклохэр хэкум рафыжыыхи

Пыим
пэшлуклонхэр
зыщырагэжыэщтым

1942-рэ ильэсым ыкIэм нэмыц-фашистдзэхэр Кавказ кыушхьэтх Шхьалэ лъанэ кышцагэуцугагэх. Кавказыр ыштэн амал зэрымьлэр ышлагэу, пыир ышхьэ кызыриухьумэ-жыштым екIужьын фаеу хьугагэ. Шклогум и 19-м 1942-рэ ильэсым Сталинград дэж советскадзэхэр пыим зэрэщыжэхэ-хьагэхэм Иофым изытет нахьы-шум фицагэ. Кыблэ фронтным идзэхэр етIупшыгэу Ростов ыкIи дэз кIуачIэхэр Сальскэ, ТихорецкIэ зэрээрэфыхэрэм, Темыр Кавказым яшхьыкыгэу зэрэщы-лыкIуагэхэрэм ишлагэклэ пый купхэу тыдэклэ зыхэзыгошагэ-хэр Ростов кышцагэжыагэу зэ-теубытгээн ыкIи гэкIодыгээн амалыр щылэ хьугэ.

Нэмыц-фашист командовани-ем кыушхьурэиным ищынагэо зэрэщылэр кыдылгыти, ятIонэрэ «Сталинград» кыкIишлыкIы-жыным фэмыеу, щылэ мазэм и 1-м 1943-рэ ильэсым гузэжыо-гьукIэ иа 1-рэ танкыдзэу Мэз-дэгу дэж щытыгэу кылуишхэу ыублагэ. Ау ХышлуцIэ дзэ куп-хэр зыгIут зэуапIэм, ТIуапсэ екIурэ ыкIи ХышлуцIэ Iушгор кэзыухьумэхэу щытхэм апашхь-хэ пыим зыщыригэнагэ. ЗэрильэкIэу зыкыигэгэунээ, а I-рэ танкыдзэр РостовкIэ ыгэ-кошын мурад илагэ.

Хьурэ-шIэрэм кыкIэкIон ыльэкIыштым гу лытагэу, Ап-шээрэ командование Шхьалэ и Ставкэ пыим пэшлуклогэ-нымкIэ Темыр-Кавказ операцием изэкIалыкIуакIэ зэхигэуцагэ. Ащ рихьухьагэ дзэ кIочIэ зэхэл инхэу — Кыблэ ыкIи КавказкIыб фронтхэм яехэр темыр-кыокIыпIэмкIэ, кыблэ ыкIи кыблэ-кыохапIэмкIэ ХышлуцIэ флотыр кыхэлажэ-зэ, пыйдзэ кIочIэ куп шхьалэхэр зэбгырычгээнхэу ыкIи зэхэ-кыутэгээнхэу, Темыр Кавка-зымкIэ зыкыигэгээн, кыкIон ымыльэкIынэу шыгээнхэр. Ко-мандование Шхьалэ и Ставкэ КавказкIыб фронтным идзэпашхэу генералэу И. В. Тюленевым унашэо фишлыгэагэ псыхьоу Терек ихьанэ-гэунэхэр кэзыу-хьумэщтыгэ Темыр дзэ купхэу генерал-лейтенантэу И.И. Мас-ленниковыр зыпашхэм ыкIуа-чIэхэр кызыфигэфедэхээ, щылэ мазэм и 1-м, 1943-рэ ильэсым пыим жэхэклотэгээнхэр егэжэ-гээнхэу ыкIи Ставрополь лъэны-кыомкIэ зэкIэкIотэрэ пыим ыуж афынэу, зэрэшионгуагэу идзэ-хэр зэкIишхэн амалыр Iэпаутынэу.

ХышлуцIэ купхэр генерал-лей-тенантэу И.Е. Петровыр зыфэгэ-загэем пшээрэлы фашыгэагэ краснодар-тихорецкэ лъэны-кыомкIэ пыир щызэкIифэныр, гитлеровцэхэм яухьумапIэ пхы-ритхьунышхэ, Краснодар ыубы-тынэу, мэшIоку гыогоу Ермэл-хьабл — Ростов зыфиорэр Ти-хорецкэ дэж щызэпыбыкIы-гээнхэр ыкIи ащ ыужым, Кыблэ фронтным идзэхэм гьусэ зафа-шынышхэ, зэкIэ темыр-кыохэ-пIэ мэшIоку гыогухэм пыир ате-хьан ымыльэкIэу зэкIако зы-хьукIэ гыогухэр пыбыкIы-гээнхэр. Джащ фэдэу Батайскэ, Азов, Ростов огу инхэр ара-хынхэ ыкIи Кыблэ фронтным исэмэгубгэу гоуцонхэшхэ, зы-зашынышхэ, зэкIэ пый купхэу

Кавказым итхэр жи пси кыа-рамыгашхэу кыаухьурэинхэ фэ-ягэ. Унашхэу щылэмкIэ зэо лыкIотэныр, пыим жэхэханьыр щылэ мазэм нахэ класэ мыхьоу зэшлуахын фэягэ.

ХышлуцIэ дзэ
купхэр
зэрэлыкIотэшт
шыкIэу
агээнэфагэр

Темыр дзэ купхэр анахьэу пыим лъэбэкIу лые ымышIыным фэгэзагэу заощтыгэхэмэ, Краснодар-Тихорецкэ лъэны-кыомкIэ пыим иухьумэпIэ эше-лон зыкI пхырызытхьунэу агэ-нэфэгэагэр ХышлуцIэ дзэ куп-ыр ары. Мы купыр зэрэлыкI-отэшт-зэрэзошт шыкIэм ису-рэт-тепIэ ВГК-м ыгээнэфагэагэ (епIэ схемэм), ащ кыдылгы-тэщтыгэ пыим жэхэханьыр лъэныкыуитIукIэ зэдэфыгээнхэр,

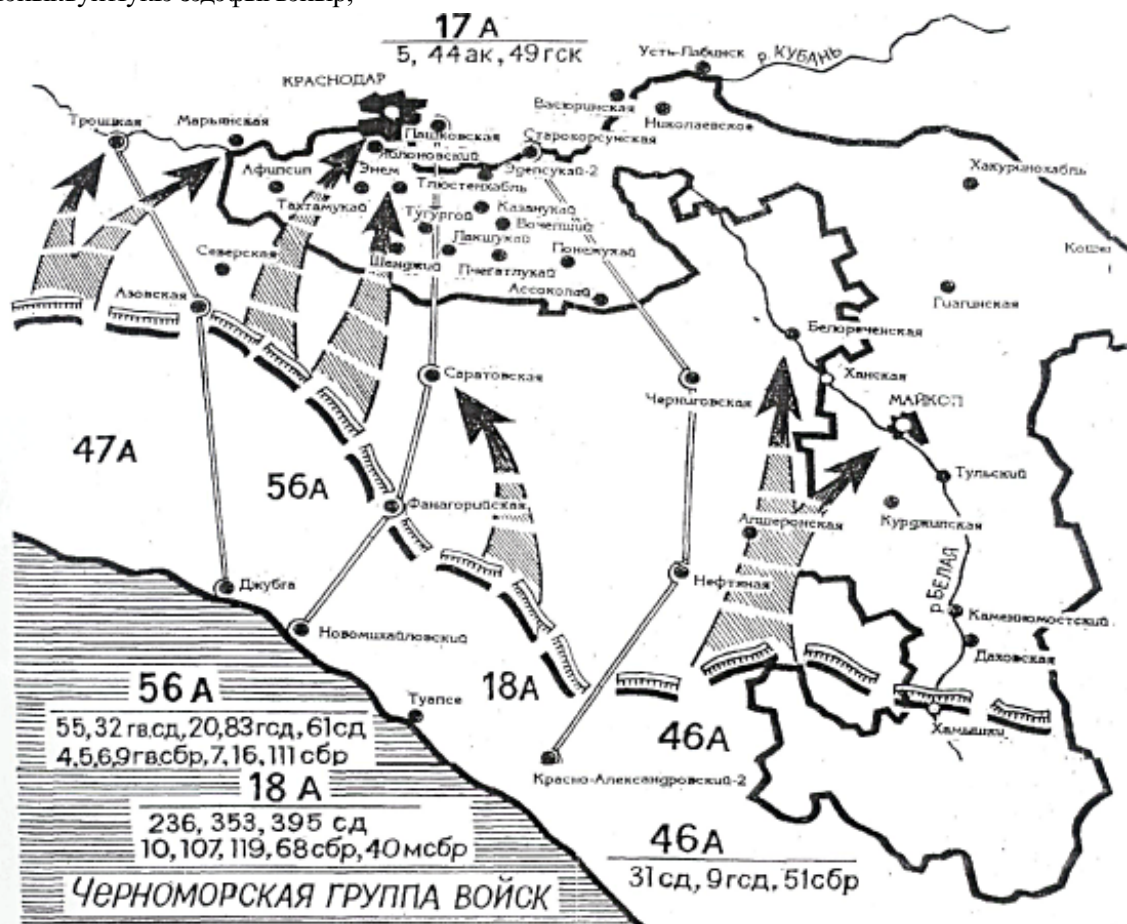
ко зипэщэ я 56-р, генерал-майорэу А.И. Рыжовым ия 18-р ыкIи 46-р, Советскэ Со-юзым и Шыхужьэу, генерал-майорэу И.П. Рослый зыпэша-гэр. Иофымом изэшIохынкIэ анахэ пшгэдэкIыжэ зылагэр я 56-рэ дзэр ары. Фанагорийскэ кышцагэжыагэу Азовскэ нэсэу километрэ 50 хьурэ фронтным зыригэпытыхьэагэ, Псыфа-бэм ыльэныкыомкIэ пыим иухьумапIэ пхыричын ыкIи СтавропольемкIэ я 18-рэ дзэр игьусэу лыкIотээнхэ фэягэх. КраснодаркIэ агээнэнышхэ, Паш-

«Кавказым щыклогэа-заор Сталинград заом зыкIи емып-хыгэу, гомытэу зэ-хэпфынэр тэрээп. Сыда пIомэ мы зэо охьтэ инэу зызыкIуды-игьэм ихьугэ-шлагэхэм зызэрагэзэу, зызэрээзэб-лахьурэм лъэныкыуитIумкIи мэхьанэ илагэ ыкIи кьадэхьурэ щылэмэ тидзэхэм нахэ агу кыылтэу зызэкIаригьэуагэщтыгэ. Стратегие ин зыхэлэ хьугэ-шIэгэа зэпхыгэхэр лъэшэу фэсакьэу Ап-шээрэ командование Шхьалэ и Ставкэ зэригьако-щтыгэхэ ыкIи ахэм пыир зэхэкыутэгээнхэмкIэ мэхьа-нэшхо ялагэ».

Советскэ Союзым имаршалэу А.А. ГРЕЧКО.

Адыгейм паш

56-рэ дзэу пыим пэшлуклон, жэхэхан фаем ратыгэагэ.

Пыйдзэхэр
зэрэгощыгэагэхэр
ыкIи
зыкыизэраухьу-
мэжырэ шыкIэр
зыфэдагэр

ХышлуцIэ дзэ купхэм кыапы-щытыгэ я 17-рэ нэмыц шьофы-дзэу генерал-полковникэу Р. Ру-офф зыпэшагэр. Ащ исэмэ-губгьукIэ я 49-рэ кыушхьэ-щэрыокIо корпусыр, джаб-гьумкIэ — я 5-рэ нэмыцдзэ корпусыр, гузэгу — я 44-рэ нэ-мыщыдзэ ыкIи румын кавалерий-скэ корпусхэр. Пыим идзэ ди-визие 17, полки 5 ыкIи баталь-он зэфэшхьаф 12 хэтыгэх. Пшызэ иаэродромхэм пыим икыушхьэлэти 150-рэ фэдиз атегыгэ. Танкхэм япчэагэагэ гэ-унэфыгэагэп, ау ахэри а I-рэ танкыдзэр зэрээкIапорэм еп-хыгэу кэлэгэгонхэ зэралгэ-кIыштыр шьэфыгэп. КIуачIэхэм язэпэлэшынышхэ зызэрагэа-пшэм, советскэ дзэхэр нахэ зэ-тегэпсыхьагэхэу алытагэ.

Пыим иухьумапIэ пытэпIэ гыу-нэпкыишхэу зэкIоцIытыгэ. Апэрэ гыунапкьэр кыушхьэ-мэз чIы-пIэу пыим зэлгыбгыгэ шьолгы-рэу Шаумян, Безымянное, Псы-фабэр, Ставропольская, Азов-ская ыкIи ащ кыхиубытэрэ уцупIэ ыкIи зэопIэ кыогухэу чIырытIыхэм, гыучIыч шыхьа-гэхэм, лагымэ хашьохэм аубы-тыштыгэ. ЯтIонэрэ гыунапкьэм хэтыгэх псэупIэхэу Абдзэхэ-хьаблэ, Дагестанскэр, Ширван-скэр, Хьыдыжэ, Кабардинскэр, Северскэр, Ахтырскэр, Абин-скэр, Крымскэр. Я III-рэ гыунэ-пкэ ухьумапIэр псыхьоу Пшы-зэ епхыгэагэ, псым икIынхэшхэ, гупчэхэу Ермэлхьаблэ, Кропот-кин, Краснодар аштэжынынхэ фэ-ягэ. Мы Iэгэо-блэгэум зыкьэ-ухьумэжыпIэ чIыпIэри шагэ-хьазырыгэ, ар кыуаджэхэу Пчы-хьалыкыуае, Щынджые, Георгие-Афипскэм акIоцIырыкIыштыгэ.

Зэо хьугэ-
шлагэхэр
зэрэкIуагэхэр

Зэо лъэхьаным — Генштабым иоперативнэ гьэIорышIэпIэ

ахэм мыщ фэдэ цIэхэу «Горы» ыкIи «Море» ялагэх.

Операциеу «Горы» зыфиорэм кыдылгытэщтыгэ Псыфабэм дэж пыим иухьумапIэ шыпхы-рытхьугээнхэр ыкIи псыхьоу Пшызэ техьагээнхэр, Краснодар аштэнышхэ, зырамыгэкIолIыныр. Ащ кыкIэлтыкIоу Тихорецкэм, ыужым — Батайскэ якIугээн фэ-ягэ пыйдзэхэр Ростов ыкIи Ейскэклэ зэкIэкIонхэ амыльэ-кынэу.

Мы пшээрэлы иныр чэзыу-чэзыукIэ зэшIохыгээн фэягэ. Апэрэ ильыгэом (щылэ мазэм и 14 — 18-м) Пшызэ техьанхэшхэ, ипсыиыкIыпIэхэр аубытынхэ фэ-ягэ. ЯтIонэрэ чэзыум (щылэ мазэм и 19 — 30-р) Краснодар ХышлуцIэ дзэ купхэм аштэн ыкIи пабыкIын фэягэ, Тихорецкэ аштэнышхэ ыкIи ежхэмкIэ нахэ Iэрыфэгэу уцунхэшхэ, Ба-тайскэ екIунхэр кыдылгытэ-щтыгэ. Ящэнэрэ зыIэтыгэом, кIочIэ зэкIэгэуагэагэагэ яшхьы-кыгэу огу инкIэ Кушевскэ лъэны-кыомкIэ загэзэнышхэ, Батайскэ аштэным мэхьанэ илагэ.

Операциеу «Горы» изэшIохын дзэ зэфэшхьафич хэлажэ-щтыгэ: генерал-майорэу А.А. Греч-

ковскэм дэж Пшызэ техьан-хэшхэ, Краснодар шхьафит ашIыжынын ыкIи Тихорецкэм екIунхэ фэягэ.

Я 18-рэ дзэр зыфэгэзэгэ-гэр я 44-рэ нэмыц дзэ корпу-сым ыкIочIэ шхьалэхэр Хьы-дыжэ лъэныкыом щызэхикьутэн-хэр ыкIи Суздальскэ лъэны-кыомкIэ лыкIуагэзэ, псыхьоу Пшызэ икIынышхэ, Краснодар икыокIыпIэклэ, Старокорсун-скэм, Пашковскэм адэжыкIэ диIонIэхыныр арыгэ.

Я 46-рэ дзэр адрэ дзэ купхэм яджабгьукIэ щытыгэ, мыекьопэ-шытхьалэ лъэныкыомкIэ зы-кыигэгээнхэр, я 49-рэ кыушхьэ-щэрыокIо корпусыр зэхигэ-тэконыр, Мыекьуапэ шхьафит шыжыжыгэным ыкIи кIочIэ шхьалэхэр зэкIэ ехьылагэхэу Лэбапэ дэж Пшызэ икIынышхэ, лыкIотэн фэягэ.

«Море» зыфиорэ операцием хылушэ чIыпIэр шхьафит шы-жыжыгэнын — Новороссийскэ ыкIи Тамань хыгэхьунэныкьор хэлэтыгэагэ. Мыр зэшIозыхы-нэу агээнэфагэагэр я 47-рэ дзэу генерал-лейтенантэу Ф.М. Кам-ковым иер ары. Ащ пый ухьума-пIэр пхыричынышхэ Абин дэж,

Крымскэр ыштэн ыкIи ащ пьдза-гэу Новороссийскэ ыкIи Та-манскэ хыгэхьунэныкьор кызы-Iэклигэхьанхэр ипшгэрылыгыгэ.

ХышлуцIэ дзэ купхэм кьадэлэ-пыIэщтыгэ я 5-рэ ошгогудзэу генерал-лейтенантэу С.К. Го-рюновым иер. Ащ кыушхьэлэ-тэ 270-рэ ыкIи ХышлуцIэ фло-тым иавиацие щыщэу кыушхьэ-лэти 118-рэ хахэщтыгэ. Ахэм анэмыкIэу, я 50-рэ авиадивизиеу зэо инхэм атегэпсыхьагэр кыхэлажэщтыгэ. Мыекьуапэ, Краснодар, Ермэлхьаблэ яэродромхэм (кыушхьэлэти Iуки-пIэхэм) пый авиациер ащыгэ-кIодыгээнхэм ыкIи мэшIоку-гыогу зэпырышынхэр Темыр дзэ купыр зыщыхьушIэрэм щыгэ-кIодыгээнхэм тегэпсыхьагэагэ. Операциер тэрээу гьэцэклагэа хьуным бэ кыдылгытэщтыгэр, артиллерийскэ кIочIэшIу зэхэ-тыр, дзэр тэрээу улэшыгэнын. Я 56-рэ дзэм Iэшэ ыкIи мино-мет 1168-рэ илагэ, ар пыим иар-тиллерие нахьы фэди 4-кIэ нахэ лъэшыгэ. Танкхэм акIуачIи ха-гэагэагэ. ЗэкIэмкIи танк зэфэ-шхьафэу 316-рэ ялагэ, 195-р я

Адыгеир шъхьафит зашлыжьыгъэр ильэс 70-рэ мэхьу

Шъхьалэ ипэщагъэу, дзэм игенералэу С.М. Штеменкэм къызэри-лотэжыгъэмкIэ, щылэ мазэм и 2-м, гуэжжогъукIэ, ВГК-м иунашъокIэ пным пэшлуклогъэным пае, ХышлуцIэ дзэ купхэр зэхашъхьафылъыгъагъэх. Ащ фэдэу зеклонхэр зэрэзэкIэклорэ къодыер армырэу, щылэ мазэм и 5-м нэмыщхэм зэкIэклонхэр Кавказ къушъхьэтх Шъхьэлэ зэпырыкIыпIэмкIэ зэрэагъэжъагъагъэр ары, ащ Краснодар лъэныкъомкIэ нахь зыщыгъэпытэгъэн фаеу къышлщыгъ.

ЗэкIэ щылэ амалхэр къыз-

Щылэ мазэм и 16-м, пчэдыжым сыхьатыр 9-м, артиллерийскэ ыкIи авиационнэ ухьазырыныгъэм ыуж, лъэныкъо шъхьалэмкIэ я 56-рэ дзэм лъыкIотэныр ыублагъ. Пным иухъуаплэ пхыритхуи, я 5 — 12-рэ километрэм, Ставропольскэр ыштагъ, къыкIэлыклогъэ мафэм Калужскэр, Новолексеевскэр, Пензенскэр къызIэклагъэхьагъэх.

Блужырэ мафэхэми дзэхэр дэгъоу лъыкIотагъэх ыкIи щылэ мазэм и 18-м сыхьатыр 12-м аджэ я 55-рэ гвардейскэ шхончэо дивизиеу генерал-майорэу Б.И. Аршинцевыр зипащэр Ады-

Я 46-рэ дзэр Шытхьалэ, Лэбэпэ лъэныкъомкIэ лъыкIуатэзэ, ыкIуачIэ зэкIэ рихьылIи, Пшехскэр, Ханскэр, Шытхьалэ шъхьафит ышлыжьыгъэх. Адрэ я 23-рэ гъунэпкъэ полкэу подполковникэу П.К. Казак зипащэр машлом зэпышпэгъэ Мыекъуапэ дэхьагъ, а уахътэм ащ мыекъопэ ыкIи тульскэ партизанхэу пый куп бзэджащIэхэм ауцIэпыгъэ къалэр зыукъэбзыжьыхэрэр дэтыгъэх.

Пным ыльэб итэу зоохэзэ, километрэ 70-м нахьыбэ акIугъэу, тидзэхэр мэзаем и 1-м Лэбэпэ, Старокорсунскэм апэгъунэгъоу

тэнхэ, къафагъэуцугъэ пшгъэрылгыр агъэцкIэн алъэкыгъэп. Джащыгъум ВГК-м и Ставкэ мэзаем и 2-м унашъо ыштагъ я 56-рэ дзэм къохьаплэмкIэ зигъэзэнэу ыкIи БжыхъэкъоякIэмкIэ, Крымскэклэ лъыкIуатэзэ, мэшлоку гъогоу Краснодар — Новороссийск зыфиIорэр БжыхъэкъоякIэм джэ шыпибзыкIынэу, нэужым я 47-рэ дзэр къызыдигъэIорышIэзэ пьидзэр Новороссийскэ шьзэхикъутэнэу.

Я 18-рэ дзэм ыкIочIэ шъхьалэхэр Пшызэ зэпырыкIынхэм фигъэзэнхэщ, Старокорсунскэмрэ Шэбэнэхьаблэрэ аджэ, Динскоимрэ НовотитаровскэмрэкIэ къарыкIыр я 46-рэ дзэр гъусэ зыщыфишIыныш, Краснодар шъхьафит ашлыжьынэу унашъо къатыгъагъ.

Мызэу, мытлоу я 236-рэ шхончэо дивизиеу ыкIи я 68-рэ хы шхончэо бригадэр зэгъусэу гитлеровцэхэм япытапIэ Лахьшыкъуае джэ щыпхыратхуным пылгыгъэх, ау зи къадэхьугъэп. Ау я 353-рэ шхончэо дивизиеу ыкIи я 119-рэ шхончэо бригадэу полковникэу М.Е. Савченкэм ылэ ильыгъэр IэпыIэгъу къызэфашIхэм, чэщым, мэзаем и 11-р къызыхьаштым я 56-рэ дзэри къагохьагъэу джабгъумкIэ къаделэзэ Лахьшыкъуаий, Шэбэнэхьаблэ заштэжъхэм, Пашковскэм икыблэкIэ Пшызэ Iухъахи, пьидзэхэу Краснодар икыблэкIэ щылагъэхэр къаухъурэинхэмкIэ щылэ кIуачIэхэр зэрагъоилIагъ.

Пчэдыжым мэзаем и 11-м я 395-рэ, я 353-рэ шхончэо дивизиехэр, я 68-рэ ыкIи я 76-рэ хы шхончэо бригадэхэр къохьэплэ лъэныкъомкIэ Пшызэ исэмэгубгъу готэу лъыкIотагъэх, пным иухъуаплэ Козэт джэ къыщегъэжъагъэу Тэхьутэмыкъуае нэс пхыратхьугъ. Пьидзэхэу я 198-рэм ыкIи 101-рэ лъэсы дзэ дивизиехэм ашъэ икыгъэу зыкъалэтыгъ, нэмыщхэр къызэрапэохэрэм, къызэрапэшлуклогъэрэм емылыгъыгъэу тидзэхэр ЯблоновскэмкIэ клотыгъэх. Я 236-рэ шхончэо дивизиемрэ я 10-рэ бригадэу полковникэу Н.И. Ивановскэр зипащэмрэ Пшызэ иджабгъу нэпкъ техьэхи Пашковскэм джэ, Краснодар итыгъэ къокIыплэ лъэныкъо Iахь пным къыщылэклахьжъэу рагъэжъагъ.

Зэо къынхэр мы уахътэм ыпэ къыкIыгъэх я 56-рэ дзэу, Краснодар икыблэкIэ огъур къезы-хыщыгъэхэми. Анахьэу зоахэм зыкъызщыапыотагъэр километри 10 фэдизкIэ Краснодар унэмысызэ псэупIэу Шынджый ары. Пыир зимышIэжъэу къапэуцужыгъ. Шынджые джэ зор тхьамфищ фэдизэ шыкIуагъ. Шынджыерэ Тыгъургъойрэ лъэныкъуитIуми заулэрэ щызэIэпыхьгъэх. ЕтIанэ я 10-рэ гвардейскэ шхончэо корпусыр къызэраделэгъэм ихьатыркIэ мэзаем и 11-м чэщым Шынджые заор шаухыгъ, пыир зэхагъэтэкъуагъ. Шынджые ыужыкIэ, мэзаем и 12-м ыкIэм, тидзэхэм апэ рагъэхуи Тэхьутэмыкъуае, Суповскэр, Козэт, Яблоновскэр аштагъэх. Ау Афыпс псыхъо джэ джыри пным закъыщыфыричыгъ. Мы мэфэ дэдэм я 18-рэ ыкIи я 46-рэ дзэхэм Краснодар шъхьафит ашлыжьыгъ.

Мэзаем и 14-м ичэщ, я 56-рэ дзэр Афыпс зэпырыкIи, чэщмэфиплIым къыкIоцI пным иухъуаплэхэу Афыпсыпэ, Кова-

ленкэм, Северскэм адэтхэр пхырыутыгъэнхэм пае лъэшэу зэуагъэ. Я 236-рэ шхончэо дивизием идзэхэр чэщым зоохэзэ пыир зэхакъути, нэфшъагъом, мэзаем и 18-м Афыпсыпэ, мафэр сыхьатыр 2-м я 335-рэ шхончэо дивизием Псейтыку шъхьафит ышлыжьыгъ. Мыхэр АдыгеимкIэ аужырэ псэупIэхэу пый жыалым техакIом къылапахьжыыхи, тисоветскэ дзэхэм шъхьафит ашлыжьыгъэхэр ары.

Адыгеир шъхьафит зашлыжьыгъэ уж, ХышлуцIэ дзэ купхэу Темыр-Кавказ фронтым щыщ хъужыгъэхэр, къохьаплэмкIэ етIупщыгъэу клонхэу рагъэжъагъ, Новороссийскэ ыкIи Тамань хыгъэхъунэтIуалэр шъхьафит ашлыжьынхэу, а чыпIэм я 17-рэ фашистыдзэу миллионныкъо фэдиз хъоу зэхагъэтэкъуагъэм къыкIэныгъэхэм щалукIагъэх.

А мафэу фашист техакIохэр Адыгеим рафыжъхи, хэкур шъхьафит зашлыжьыгъэм ыуж ильэс 70-рэ тешIэжыгъ. А заом чэщ-зымэфэ 39-рэ ыкIудыгъ ыкIи заор адрэмэ анахь къынэу, жыалымэу зэрэщытыгъэр агъэунэфыгъ. Ау советскэ дзэклотIхэм, тэ тичыпIэгъухэри мымакIэу ахэм ахэтыгъэх, ялIыхъужыныгъэ, япсэемыблэжыныгъэ зэрэгъунэнчъагъэми клэгъэтхыгъ.

Адыгеир пным къыIэклэхьжыгъэнымкIэ лъэшэу ишIуагъэ къэклуагъ «Народные мстители» зыфиIорэ партизан купым, зэралтэкIэу, тидзэхэу къэклуатэхэрэм пыир ракIызэ, IэпыIэгъу зэрэфэхушхэм пылгыгъэх. Ащ фэдэ зэдэлэжыныгъэм Мыекъопэ, Кошхьэблэ, Шэуджэн, Джэдждэ районхэм, Мыекъуапэ зрахэтэу, пыир адафыжьынымыкIэ, зэхакъутэнымыкIэ ишIуагъэ къэклуагъ.

Хэклотагъэхэм шIэжэ лъаплэр, псаухэм шытхьур аджэ.

КIуэху гъушIэ. Ильэси 10-м ехъугъэу советскэ дзэклотIхэу нэмыщ-фашист техакIохэм Адыгеир къалэпызыхьжыкIи шъхьафит зышлыжьыгъэхэм ясаугъэт Мыекъуапэ къышчызэлухыгъэн Iофыгъэр къэсIэты. Саугъэтыр зыдгъэуцукIэ, Адыгеим пае зыпсэ емыблэжъэу зэуагъэхэу псаоу къэнагъэхэми, ащ хэклотагъэхэми апашъхьэ тфэлэкIыщтыр щытIлагъэу хъушп.

Джы зы лъэныкъо шъуналэ тешьозгъадзэмэ сшIонгъу. Мэзаем и 18-м 1943-рэ ильэсым нэмыщ техакIохэр рафыжыыхи, Адыгеир шъхьафит зэралтэжыгъэр апэрэу зыгъэунэфыгъэр, къыхэзгъэщыгъэр сэры. Мы IофымкIэ апэрэ ушэтаклоу сызэрэхьугъэр, архив материалыбэр сийзубытыпIэу, шыпкхэм тетэу, Iоф зэрэсшIагъэр къэсIо. Сэспкъы къыкIыкIэ, Адыгеим а уахътэм иапэрэ Президентэу Джарымэ Аслан Алый ыкIом зыфэгъэгъэгъагъ. ИгъокIэ зэдэгъэти, мы мафэр апэрэу 1998-рэ ильэсым мэзаем и 18-м тиреспубликэ щыхагъэунэфыкIыгъ. Ащ джэным пным тыхэку къызыIэклахьжыгъэр ильэс 55-рэ хъугъагъэ, я 16-у мы ильэсым тэгъэмэфэкIы.

СЫДЖЫХЪ Хьазрэтбый. Тарихь шIэныгъэхэмкIэ кандидат. Отставкэм щылэ полковник.

Зэрэзэуагъэхэр

фагъэфедагъэх пыир зэкIэдзэжыгъэнымкIэ операцием игъэхьазырын игъом зэраухынэу, ау къадэхьугъэп. Ом изытет ащ тэфэ шыпкхэу къызэхьагъ. Дзэхэм ащыщхэр гъогум тетыгъэх. Сыд ишIыкIэми зыфалогъэ уахътэм ехъулIэу операциер рагъэжъагъ.

Пыир зэрагъэплэжъунэу огъу шъхьалэр къыздыкIырэмкIэ тидзэхэм ахэт генерал-лейтенантэу И.Е. Петровым рихъухьагъ огъуитIу арайынэу. Щылэ мазэм и 11-м апэрэу я 46-рэ дзэр пным жэхэхэзэ, Самурскэм, Апшеронскэм альэныкъокIэ утын шырихыгъ. КъыкIэлыклогъэ мафэм ятлонэрэ огъур я 47-рэ дзэм Крымскэм фигъэзагъ.

Я 46-рэ дзэр лъыкIотэнымкIэ ом изытет изэрар ин къакIотыгъ, джарэу дунаир къызэхьэгъагъ. Щылэ мазэм и 10-м шегъэжъагъэу и 12-м нэс ошх зэпытхэр ос цIынэр хэтэу щылагъэх. Гъогухэр цIэнлъэклонлэ клотджагъэх ыкIи хэти, сыди арыклони, атэхьани альэкIыщтыгъэп. Артиллериеу ауж къинагъ. Бгы лъагэхэр, тIуакIэхэр, къушъхьэхэу ос куур зытелхэр, псы нэикI-IуикI мшытгыгъэхэр, мээ ныкъонитхьыр ыкIи губгъохэу лагъымэр зэрызэхэм уащызоныр хэгъэкIи, дзэхэр лъыкIотэныкIэ ягъэ къакIотыгъ. Ащ къыхэкIэу пным нэмыкI чыпIэкIэ зигъэзэныш, ащ ухъуаплэ щышIын амал илэ хъугъагъ. Ау тидзэхэри сыдэу зашIымы ыпэкIэ лъыкIуатэщыгъэх, пным гупсэфыгъо ратыгъэп ыкIи щылэ мазэм и 16-м заокIэ Дахьо, Нижегородскэр, Черниговскэр, Маратуки аштагъэх.

Я 46-рэ дзэр зэралтэжыгъэрэм пьидзэхэр чыпIэ шынагъо ригъэуцугагъэх ыкIи Гунайк, Шаумян зэхэтхэм нэмыщхэр ежэежырэу къалукIотынхэ фаеу хъугъэ. Пыир зэрэклутагъэр зыльэгъугъэ я 18-рэ дзэм, щылэ мазэм и 14-м пчэдыжым ыкIочIэ зэгъэуIугъэхэр фашистхэр гъэклотыгъэнхэм фигъэзагъ, пным ыуж итэу Хьыдыжэ лъэныкъомкIэ кIуатэзэ, щылэ мазэм и 16-м ыкIэм я 16-рэ шхончэо корпусэу генерал-майорэу А.А. Гречкиныр зипащэм ыкIи я 353-рэ шхончэо дивизиеу генерал-майорэу Ф.С. Колчук зыфэгъэзагъэм акIуачIэкIэ псэупIэхэу Котловина, Гунайка, Шаумян къызIэклагъэхьагъэх.

геим ишIолгыр къынэсыгъ, зэкIэ дзэхэр зэхэтхэу, Старомогилевскэр, Новомогилевскэр, Красноармейскэр, Нэтыхъуае алэ къырагъэхьагъ. Ежэ цIыф къызэрыкIохэми афэлтэкIырэр ашIэщтыгъ, пныижэ шIэпхьаджэхэм апэшлуклогъэтыгъэх, Шынджые ыкIи Тэхьутэмыкъуае альэныкъокIэ зэо машлом зыкъыщылэтыгъ.

Зы мафэм зы мафэр нахь къыныжъэу зэо хъугъэ-шIагъэхэм заштэгъагъ. Пыири къылыжьыгъэу зэрилтэкIэу къызэцэкъэкIыщтыгъ. Тидзэхэр ошIэдэмышIэу къэужжыгъэх, ащ къыхэкIэу, щылэ мазэм и 23-м Краснодар дэхьанхэр ыкIи ягъхэл агъэцкIэныр къадэхьугъэп. Ау мы уахътэм Къыблэ фронтым идзэхэр Батайскэ къэклуалэщтыгъэх, Темыр дзэ купыр пным ильэуж тетэу Кропоткиным ыкIи Ермэлхьаблэ анэщытыгъ.

Хьурэ-шIэрэм епхыгъэу ВГК-м и Ставкэ щылэ мазэм и 24-м 1943-рэ ильэсым ХышлуцIэ дзэ купхэм апашъхьэ пшгъэрылгыкIэхэр къыригъэуцугагъ: Краснодар игъунэгъу зашIыныш, Пшызэ инэпкъ бгъуитIу залуатэкъонэу, кIочIэ шъхьалэхэр Новороссийскэ ыкIи Тамань хьитолэныкIор штэгъэнхэм фагъэзэнэу, ащ ыужыкIэ Керченскэ хьитолэныкIор къызIэклагъэхьанэу. Мы мэфэ дэдэм генерал-лейтенантэу И. Е. Петровым дзэхэм унэшъуакIэхэр къафишIыгъэх. Я 46-рэ дзэм ыпшгъэ къырилхьагъ Апшеронскэ, Черниговскэ лъэныкъомкIэ лъыкIотэныш, щылэ мазэм и 27-м ехъулIэу Апшеронскэ ыштэнэу, щылэ мазэм и 29-м мэшлоку гъогур Шытхьалэ (Белореченскэр) джэ щызэщыпбызкIыгъэнэу. Джащ тетэу кIочIэ шъхьалэхэр СтарокорсунскэмкIэ гъэбылгыгъэхэу лъыкIотэныхэ фэягъэх, дзэ купыр ШъхьагуащкIэ къыкIыныш, псэупIэхэу Вечнэр, Белэр, Вербин зыдэщыгъэх, Мыекъуапэ итемыр-къохьаплэкIэ, пый купыр цагъэкIлодынэу щытыгъ.

Я 18-рэ дзэм пшгъэрылгъ фашигъагъ Хьыдыжэ, Саратовскэ лъэныкъомкIэ пыир шьзэбгыриуыныш ыгъэклотынэу, щылэ мазэм и 27-м Хьыдыжэ ыштэнэу, и 30-м Саратовскэм дэхьанэу. Ащ ыужыкIэ Пшызэ дзэр техьаныш, Пашковскэм джэ псыикIыплэр щыштэнэу ыкIи я 56-рэ дзэр игъусэу Краснодар пый купхэр щигъэкIлодынхэ фэягъэ.

Пшызэ къэклотлагъэх, ау псыхьор аштэн алъэкыгъэп. Псым телъ мылыр пIокIэ-лъэкIагъ. ЗыкъэзыIэтыгъэ заоу клорэм джабгъу лъэныкъомкIэ къыхэуцугагъ я 9-рэ къушъхьэ шхончэо дивизиеу полковникэу М.В. Евстигнеевыр зипащэр. Ащ агъэцэкIэжыгъэ лъэмыджыр ыубытыгъ ыкIи мэзаем и 1-м Лэбэпэ тэтыхэм зыдатэкъуагъ, мы чыпIэм къынэсыгъэ Темыр дзэ купхэм щалукIэхи, зы зашIыгъ. Я 31-рэ шхончэо дивизиеу полковникэу Богданович фэгъэзагъэм Васюринскэр, я 40-рэ мотошхончэо дивизием ыкIи я 68-рэ шхончэо бригадэм акIуачIэкIэ пным илэсыдзэхэу 198-м ыкIи 125-м яухъуаплэ пхыритхьур, ХьыдыжыкIэ, СаратовскэмкIэ лъыкIуатэу фежыагъ, пным ыуж итэу ыфызэ, Кочкиныр, Шыхьанчэрыехьаблэ, Заря Востока, ОчэпшыякIэр, Хьалтэкъуае шъхьафит ышлыжьыгъэх. Мэзаем и 2-м, Пшызэ исэмэгуб дзэр Краснодар икъокIыплэ лъэныкъокIэ уцугъэ, а I-рэ Едэпсыкъуае, Шэбэнэхьаблэ апэгъунэгъоу ыкIи Псэкъупсэ джэ, Къэзэныкъуае, Пчыхьалыкъуае аджэ псыхьохэм арыкIыгъэным зыщыфигъэхьазырыгъ.

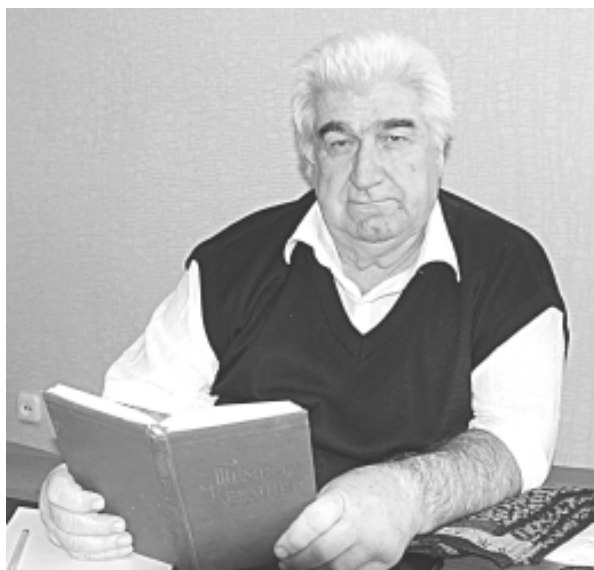
Я 56-рэ дзэр а уахътэм я 10-рэ гвардейскэ шхончэо корпусым ыкIи я 76-рэ шхончэо бригадэм акIуачIэ къызфигъэфедзэ, Псыфэбэ лъэныкъомкIэ клотагъэ ыкIи мыщ зыкышчызыIэтыгъэ зэошхом пным ильэсыдзэ полкитIу шьзэхикъутагъ, Шынджые ыкIи КраснодаркIэ лъыкIотагъ. Мэзаем и 2-м дзэм Лахьшыкъуае фиуэзныкIыгъ, ау ащ къепэсэклотгъэ пыеу зызгъэхьазырыгъэм тиэхэр къыгъэуцугъ. Нэмыщыдзэм зыкыиухьу мэнымкIэ Лахьшыкъуае «пытэпIэ цIыкIу» шъыпкхэ хъугъагъ ыкIи ащ оперативнэ-тактичэскэ мэхьанэ иIагъ. Разведкэм зэригъэунэфыгъэмкIэ, къуаджэр хьурэабзэу пным зэтыригъэпсыхьэгъагъ: тыдэки гъучыч къэцпэнэ чэур ыкIи лагъымэ лъэгъу зэкIагъ. Гъэрэу къаштэгъэ нэмыщ обер-лейтенантэм игушыIэхэмкIэ, нэмыщхэм Лахьшыкъуае Iупчын, узэклотIэн умылгъэкIыщт пытапIэу агъэпсыгъагъ.

Джащ тетэу ХышлуцIэ дзэ купхэм мэзаем и 2-м ехъулIэу Адыгеим ызыныкIо нахьыбэр шъхьафит ашлыжьы, Пшызэ еклугъэх, ау псыикIыплэхэр аш-

ЩЭШІЭ Казбек:

«ТиІэм урыгушхонэу щыт»

Джырэблагэ Адыгэ Республикэм и Лышхъэ и Указкэ Ар-м ыпашхъэ гъэхъэ-гъэ ин дэдэхэр зэрэщырилэхэм ыкIи ильэ-сыбэ хъугъэу Iоф зэришлэрэм апае тирес-публикэIа анахь Къэралыгъо тын лъапIэу «Адыгеим и Щытхъуэхъ» зыфиIорэр зэ-лъашлэрэ шIэныгъэлэжъэу, филологиче-скэ шIэныгъэхэмкIэ докторэу, Урысыем, Адыгэ Республикэм шIэныгъэхэмкIэ яза-служеннэ Iофышлэшхоу, Дунэе адыгэ академием иакадемикэу, Адыгэ къэра-лыгъо университетым ипрофессорэу, Адыгэ Республикэм и Лышхъэ шIэны-гъэмкIэ иупчIэжъгъоу ЩэшIэ Казбек Хысэ ыкъом къыфагъэшъошагъ. Мы къэ-бар гушIуагъор тиреспубликэ имыза-къоу, зэрэ Темыр Кавказэу щыпсэхуэрэм ащыщыбэм ягопэшхо зэрэхъугъэм уджэнджышхынэу щытэп. Сыда Iомэ 1964-рэ ильэсым адыгэ къэралыгъо Iлэлэгъэджэ институтыр къызиухыгъэм къыщегъэжъагъэу ильэсипшI пчъагъэм ыкIуачIэ къызэрихъэу гъэсэнэгъэмрэ шIэ-ныгъэ лъапсэ иIэу литературэм изэхэ-фынрэ апылэу гъэхъэгъэшлэхэр ешIых, ар къыриушыхъатэу тхылъ гъэшIэгонхэ-ри къыхеутых. Ахэм ащыщхэм къащегъэ-лъагъо Темыр Кавказым илитературэ ышIырэ хэхъоныгъэхэри, Iофыгъоу къы-Iэтыхэрэри. ИльэсипшI пчъагъэм къыкIоцI апшъэрэ еджапIэм Iутэу Iлэлэгъэджэ сэ-нэхъатым фыригъэджагъэхэу мы мамыр сэнэхъатыр шIу зэригъэлэжъугъэхэм, шIэныгъэм фэлэжъэхъэу гухэлъ зышIыгъэ студентхэм мыпшъыжъэу Iоф адишIэзэ, шIэныгъэлэжъ гъогум пытэу тыригъэ-уцагъэмэ япчъагъэ макIэп. Джы ахэм

чыплэ зэфэшхъафмэ гъэхъагъэ хэлъэу Iоф ащашлэ ыкIи афэгумэкIыштыгъэ Iлэ-лэгъаджэу, шIэныгъэмкIэ пашъэу ыкIи гъэгъозакIоу ялагъэм ишIушIагъэ ащымы-гъупшъэу дахэкIэ игугъу ашIы. Казбек апшъэрэ еджапIэм зэриклэлэгъэ-джэ дэгъум, шIэныгъэлэжъ инэу, кри-тик-литературоведышхоу зэрэщытым ямызакъоу, тхакIо ыкIи зэдзэкIакIу, ипсесэу «ШъозэбэнкIэ» зеджагъэр ти-адыгэ театрэ зегъэуцум, драматург Iэпэ-ласэу зэрэщытри къэнэфагъ. Ащ тирес-публикэ иапшъэрэ къэралыгъо тын къы-зыфагъэшъуашэм ыуж тигуапэу зылудгъэ-кIагъ ыкIи упчIэ зытIукIэ зыфэдгъэзагъ.

хыгъэм гъэпсын амалэу къы-тын ыльэкIыштыр нахъыб.

Джы клэлэу игугъу къэс-шIын шIэныгъэм исырдрэ лъэ-ныкъокIэ зыфэгъэгъэзагъэми: тарихымкIэ, адыгабзэм ыкIи адыгэ литературэм яIофыгъо-хэмкIэ, химиемкIэ, биологием-кIэ, хысапымкIэ, фэшхъаф-хэмкIэ тиадэгъэ шIэныгъэлэжъ-хэм узэрыгушхон IофшIагъэхэр зэряIэхэр. А зэкIэми изыры-зыгъоу сакъышъуцун хъумэ охътабэ ыхъышт. Ащ пае анахь къыхэзгъэщыштыр бзэшIэны-гъэм фэгъэхыгъэ IофшIэгъэ зэмIэужыгъохэу щыIэхэм афэ-шхъафэу адыгэхэм ятарихъ ехъылIэгъэ тхылъым иапэрэ том, адыгэ литературэм ита-рихъ къэзыIотэрэ томищэу, Адыгэ Республикэм шIэны-гъэмкIэ ипремие къызфара-тыгъэр къызэрэдэкIыгъэхэр ары. Мыхэр шIэныгъэлэжъы-бэмэ акIуачIэ зэхэлъэу зэшIуа-хыгъэ IофшIэгъэшхох. Джащ фэдэу адыгэ фольклорымрэ литературэмрэ ятарихъ ыкIи ятеорие иIофыгъохэр игъэкIо-тыгъэу къызэIузыхырэ моно-графия инхэри къыхаутыгъэх. Джыри IофшIэгъэ ин — ти-тхакIохэм япроизведениехэр зэхэфыгъэхэу къызыдэхъашт тхылъ гъэхъазырыгъэн фаеу тишIэныгъэлэжъхэм апэ иль, етIупшыгъэуи мы лъэхъаным ащи Iоф дашIэ.

— Джы клэлэу сызы-щыбгъэгъуазэ сшIоигъор литературнэ критикэм иIоф изытет. Ар непэ тилэу олыта? Мы упчIэм лъапсэ имыIэу щытэп. ЗыфасIорэр ильэсипшI пчъагъэм тикритикхэр адыгэ литературэм къы-тегушылэхэ зыхъукIэ, щытхыIом нахь чыжъэу мыкIохэу, а зы тхэкIо-усакIохэм ятхыгъэхэм анэмыкI ягугъу къызэра-мышIыштыгъэр ары. Ахэм ауж зи къымыкIэу, кIоцIаки къыхэмыхъэу литературэр зы чыплэм къыщызэтеуцагъэм фэ-дагъ. Арышъ, тилитера-турэ критикэ тэрэзым фэмызэщыгъэу пфэлэ-щтэп. Шыпкъэ, ащкIэ апэрэ лъэбэкъоу пIы-тэмэ хъуштын фай, шIэ-

ныгъэлэжъэу ЩэшIэ-Ер-гъукъо Щамсэт «Ритмы драматической эпохи» зыфиIорэ имонографияеу бэмышIэу къыдэкIыгъэр.

— Критикэр къызэрыкIо Iо-фэу сыдигъокIи щытыгъэп. ЗыфызэшIокIырэ ар къызы-фигъэфедэным пылъзи егъа-шIэм къырэкIо. Ащ пае крити-кэр тIоу бгошын пIээкIышт — литературэм изэхэфын ишап-хэхэмкIэ къэтыгъэмрэ щыт-хъур зикласэхэм шъоупскIэ афатхыхэрэмрэ. Зэрэ Урысыеу пштэмэ, аужырэ лъэхъаным критикэу исыр бэкIэ нахь ма-кIэ хъугъэ. Гупчэм къыщы-дагъэкIыхэрэ профессиональ-нэ ыкIи мыпрофессиональнэ журнал-гъэзетхэм, тхылъхэм критикэр къыхаутыхэрэп Iоми хъушт. Кирилл Анкудиновым фэдэ критик ныбжыкIэхэр мэкIэ дэдэх. Шыпкъэ, Кирил-ли ыныбжъ ильэс 40-м къе-хъугъах. НэмыкIэхэу узшыгу-гъынхэу тилэхэм ашышхы Хъо-кIо Фатимэ, Хъуажъ Нурет. Ар макIэ ыкIи зэрэ Урысыеу иIофхэм язытет игъунджэ ащ къыгъэлэагъорэм фэдэ. Сэ си-шIошIыкIэ ар къызыхэкIы-рэр нахъыпэрэ идеологиче-скэ критикэр зэрэщымыIэ-жъыр, ащ ычIыпIэ иудон фэе эстетическэ критикэр жъа-жъуэ, кыинкIэ къэхъу къоды-ешъ ары. ХэлэтыкIыгъэ крити-кэм хэлэтыкIыгъэ литературэм фэшхъаф инэплэгъуу къы-убытырэн. Ащ емылбтыгъэу кыинкIэ ыкIи ежъ фыхэхыгъэ шIыкIэмкIэ непэ Урысыем илитературакIэ къэхъу. Ау мы Iофыгъом ыгъэгумэкIын фае-хэр ащ пылхъэп.

ЕтIани игугъу къэсшIын критикэмкIэ джы къатырэ ахь-щэр зэрэмэкIэ дэдэр. Адрэ емыджагъэу, мылькышIыным нэмыкI зышхъэ имылбтым зы мафэм е зы сыхъатым къыIэ-кIахъэрэм фэдиз критик Iэпэ-ласэм иIофшIагъэмэ ильэсым къыкIоцI къакIахъэрэп. Ащ фэ-дэ екIолIахъэу хэгъэгум иль хъугъэм изэрар къэмыкIоу щы-тэп, зигугъу къэпшыгъэ Iофы-гъохэр тилитературэкIэ зэшIо-зыхынхэ зыльэкIышт непэрэ критикхэр тилэхэ хъунымкIэ.

Ежъ тиадэгъэ литературэ зэ-республикэу изытет гушIыIэ заулэм къэбгъэгъуытын зыхъукIэ, къы-хэгъэщыгъэн фае наукам нахь мымакIэу ари къыныгъуабэмэ зэряутэкIырэр. Ащ емылбты-гъэу зы чыплэ итырэн, кIоцIа-кIэхэр къыхахъэх, зэманым ифэмэ-бжыкIэу къытарихъэ-зэ, ыпэкIэ лъэкIуатэ. НэмыкIэу къэпIон хъумэ, тил адыгэ лите-ратурэ, урыгушхонэуи щыт.

ХЪУРМЭ Хъусен.

— Казбек, апэрэмкIэ ти-республикэ и Къэралы-гъо тын шхъалэ къызэ-рэуатыгъэмкIэ сыгу къызделэу джыри сы-пфэгущо. ЯтIонэрэмкIэ, ащ фэдэ уасэу о уигъэ-хъагъэхэм къафашы-гъэм къекIэу пIон пIэ-кIышIа тиреспубликэIа наукар ифэшъошэ лъэ-гапIэм тетэу, ипшъэ-рылхэр зэрифэшъуашэу зэшIуихыхэу? ЕтIани сшIэнэу сыфэягъ гупчэ наукарэ а гупчэм клэры-чыгъэ чыплэхэм яна-укэрэ щыIэхэу зырыз-хэм зэралорэм фыуилэ еплъыкIэр.

— Тхъауегъэпсэу укыызэ-рэфэгущорэмкIэ, уиупчIэ иджэуапи занкIэу къэстыжын. Апэ къасIо сшIоигъор тирес-публикэIа шIэныгъэ гупчэу тилэ Адыгэ гуманитар ушэты-пIэ институтым иIофышIэхэм

джэуапыр къыратыжыгъэмэ нахь тэрэзэу сызэрэплъырэр ары. Ау сэ зыкъысфэгъэза-гъэшъ, бэшIагъэу зэпхыныгъэ зыдысIэ институтэу зилэушIа-гъэмэ дэгъоу сачыгъуазэм еп-лъыкIэу фысIлэр къасIоми хъу-нэу сэлъытэ. Мыщ дэжыым уналэ зытеозгъэдэнэу сызфаер, хэгъэу гупчэм нахь пэлудыгъэ псэуплэхэм гъэсэнэгъэм иIофы-гъохэри, наукам къыгъэуцухэ-рэ пшгъэрылхэри нахь дзеу шагъэцакIэхэу е хэшIыкI хъа-тэ ащафырямыIэу цыфыбэр, анахъэу хэбзэ IофышIэхэр, зэ-регупшысэрэр ары. Ащ къы-хэкIэу яшIэныгъэлэжъ инсти-тутхэр зэфэшIыжъхэм хъунэу е ахэр университетым хэгъэ-хъажыгъэнхэ фаеу аIоу зэхэп-хышт. Ау гъэшIэгъоным ахэм ащыщ гори шIэныгъэлэжъхэр зыпылхэм зэрэщымыгъуазэр, яIофшIагъэ гори зэримылгэ-гъугъэр ары. ДжаушIтэу ильэ-сипшI пчъагъэ зэрэкIуагъэм

зэрар нэмыкI къыхыштыгъэп.

Ащ ыужыкIэ къасIомэ сшIои-гъу наукар зэрэнаукау тыди къызэрэщынэжырэр. Арышъ, уасэ зыфэшIыгъоу IофшIэгъэ ин дэдэхэр анахь чыплэ дэгъоу цыфхэр зыщыпсэхуэрэми къа-щызэIуахынхэ алъэкIышт. Зэ-лбтыгъэр ащкIэ ищыкIэгъэ амал псэури щызэIугъэагъэу щытыныр ары. Ащ пае хъалэ-мэтхэр къызыщызэIуахыгъэ-хэм къапкырыкIэхэу уасэ афа-шIэу, мыр гупчэм иешъ, нахь дэгъу, мыдрэр шъолъыр горэм иешъ, нахь дэй аIозэ зэтыра-утыхэрэп. Шыпкъэ, зэкIэлъы-кIокIэ гъэнэфагъэкIэ къаIохэу мыщ фэдэ шIэныгъэхэр щыIэх: академическэр, фундаменталь-нэр, прикладноир, отраслевоир. Ау псэуми апшгъэр наукар нау-кэу зэрэщытым фэшхъафэу, етIани ар нравственнэу, цыфы-гъэм къапкырыкIыныр ары. Джащыгъум нахъыпэкIэ зыщы-мыгъозагъэхэу кIэу къызэIуа-

ПЕНСИЕХЭМКIЭ ФОНДЫМ ШЪУЩЕГЪЭГЪУАЗЭ

Япенсие тедзэхэм къахэхъуагъ

ПенсиехэмкIэ фондым Адыгэ РеспубликэмкIэ и Къу-тамэ шъушегъэгъуазэ феде-ральнэ хэбзэгъэуцугъэхэу но-мерэу155-ФЗ зытетэу 2001-рэ ильэсым шэкIогъум и 27-м ыкIи номерэу 84-ФЗ зытетэу 2010-рэ ильэсым жъоныгъуа-кIэм и 10-м къыдэкIыгъэхэм атегъэпсыкIыгъэу граждан-скэ авиацием иошбогу къу-хъэхэм яэкипажхэм ахэтыгъэ-хэм ыкIи шIомыкI промышлен-ностым иIофышIагъэхэм япенсиехэм яIэ ахъщэ тедзэ-хэу мэзищ къэс къалыгъэжъы-хэрэр 2013-рэ ильэсым мэза-

ем и 1-м къызэралытэжъы-гъэхэм.

Гражданскэ авиацием ахэм афэдэ иIофышIагъэхэу нэбгы-рэ 239-рэ ыкIи шIомыкI про-мышленностым иорганizations-хэм яIофышIагъэхэу нэбгырэ 51-рэ Адыгеим щIэпсэх. Ыпэрэ мэзишым елтытыгъэмэ, ави-ацием иIофышIагъэхэм пенсие тедзэу къафалытэжъыгъэр сомэ 1096-рэ чапыч 43-кIэ ыкIи шIомыкI промышленностым иорганizations-хэм яIофышIа-гъэхэм пенсие тедзэу къафа-лытэжъыгъэр сомэ 522-рэ ча-пыч 19-кIэ нахъыбэ хъугъэх.

Джы 2013-рэ ильэсым имэ-зае и 1-м къышъублагъэу мэ-лыльфэгъум и 30-м нэсыфэкIэ гражданскэ авиацием иошбо-гу къухъэхэм яэкипажхэм ахэ-тыгъэхэм мазэ къэс гурытым-кIэ пенсие тедзэу аратыштыр сомэ 8723-рэ чапычи 4-м ыкIи шIомыкI промышленностым иорганizations-хэм яIофышIа-гъэхэм гурытымкIэ мазэ къэс пенсие тедзэу аратыштыр со-мэ 2854-рэ чапыч 26-м анэ-сыгъ.

Пенсиетедзэр мэзищ къэс — мэзаем и 1-м, жъоныгъуакIэм и 1-м, шышхъэлум и 1-м ыкIи

шэкIогъум и 1-м къафалытэ-жъых. Ренэу зэхъокIырэ Iофы-гъо зэфэшхъафхэм ар ялты-тыгъ: цыфхэм IофшIэн языты-хэрэм япчъагъэ, пенсие тедзэ етыгъэным ифитыныгъэ зилэ-хэу Iоф зышIлэрэ пчъагъэм, ахь-щэ тхынхэр ПенсиехэмкIэ фон-дым ибюджет хэзыгъахъэхэ-рэм тынэу атыгъэр зыфэдызым. Арышъ, къызафалытэжъыкIэ пенсиехэм яIэ ахъщэ тедзэр нахъыбэ хъун зэрильэкIыштым фэдэу, нахь макIи хъун ыльэ-кIышт.

ПенсиемкIэ ахъщэ тедзэ цыфым фэгъэуцугъэным шIокI зымыIэ ишапхъэу щытыр ащ Iоф зэримышIлэрэр ары. Зы-

горэкIэ а гъэкIотэныгъэмкIэ фи-тыныгъэ зилэ цыфым IофшIэ-ныр лъегъэкIуатэмэ пенсие те-дзэр фагъэуцурэп е зи ымы-шIэу щысыгъэу IофшIэн къы-гъотыгъэмэ, пенсие тедзэр Iа-хыжы.

Зичэзыу къэлъытэжъыныр 2013-рэ ильэсым жъоныгъуа-кIэм и 1-м щыIэшт. Пенсие те-дзэр зыфэдызыштыр Урысые Федерацием ПенсиехэмкIэ ифонд ичIыпIэ къулыкъухэм ежъ-ежырэу агъэнафэ. Ащ пае справкэ горэхэр япхы-лэнхэу ищыкIагъэп.

ПенсиехэмкIэ фондым Адыгэ РеспубликэмкIэ и Къутамэ ипресс-къулыкъу

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ ИЗАСЛУЖЕННЭ АРТИСТЭУ ХЭШХ КАЗБЕК КЪЫРЫМЧЭРЫЕ ЫКЪОР
КЪЫЗЫХЪУГЪЭР ИЛЪЭС 80 ХЪУГЪЭ

Лъэпкъ искусствэр ыгъэбаигъ

Орэдым къыфэхъуагъ, ыгу физэлухыгъагъ. Арэу шымытыгъэмэ, сыдэуштэу хылушэо шапсыгъэ клэлэу Адыгэ клэлэгъэджэ институтым итарихъ факультет дэгъоу шеджи, сэнэхъатыр «тарихымрэ Конституциемрэклэ клэлэгъэджэ» зыгъотыгъэр искусствэ гъогум техъаныгъа?!

1953-рэ ильэсым адыгэ клэлэ ыкы пшэушэ купэу Ленинград консерваториём музыкальнэ гъэсэныгъэ къышызэрагъэгъотынэу агъэклогъагъэхэм Хэшх Казбеки ахътыгъ. Тхъэм мэкъэ лъэш Іэтыгъэ дахэу къыритыгъэм, ибзэ Іупклагъи, ишлыкълэ-гъэпсыклэ гохы, ильэгъупхъэ теплы гъусэ афэхъугъ. Орэдыр сыдигъуи иклэсагъ, къылоштыгъ, джары артист Іофшлэ-ным ыкы композицием игъэпсын дэгъоу, псынклэу студентызэ ахэзэгъэныр къызыхъ-

кыгъэр. Консерваториер къызеух ужым Хэшх Казбек Адыгеим къыгъэзэжыгъ ыкы итворческэ Іофшлэныр щыригъэжыгъ.

Мыекъуапэ иконцерт-орэдыло бюро Іоф щилэ зэхъум Казбек иорэд къэлуакълэ, исценэ тетыклэ псынклэу цыфхэм зыкъаригъэштагъ. Орэдыр къыло къодьер армырэу, ыпкъынэ-лынэхэмклэ мэкъамэр ыкы хэлъ гушыгъэр зэхилэхэу шыклэшлуагъ, гуахъоу музыкэм къызэрэфыхъэрэр зэхапшэу, сценэр зэлыхыштыгъ, игушлэ нэплэгъу фабэклэ цыфыбэр зылышэщтыгъ. Къылоштыгъэх хэгъэгу шлулэгъур зыхэгощэгъэ орэдхэу «Си Адыгей», «Адыгееу — сиорэд», «Си Шапсыгъ», «Ныбджэгъур, къэошжэа о?» зыфилэхэу Жэнэ Къырымызэ, Хъэдэгъэлэ Аскэр ягушыгъэхэм арылэхэу

мэкъамэр ежым зыфыхыгъэхэр, зылашлэрэ лирическэ гуклэгъу орэдэу «О унэклэ зэклэ къысэплыштыгъэмэ» хэта емыдэлугъэр, зынэмысыгъэр ыкы сэмэркъэу нэшанэм илорэд псынклэ-лэатэу, шылэны-

гъэм удиштэныр зэрэшлагъор къызыщилэу «Шоферым иорэд», нэмыклэхэри. Хэшх Казбек къылорэ орэд пэпчэ шыклэ-Іоклэ гъэпсыклэ гъэнэфагъэ фишлын ылэ-кыштыгъ, джарэу артист Іэпэлэсэныгъэ хэллыгъ. Ары драматическэ спектаклэхэм ящыклэгъэ орэдхэри ыусынхэр къызыкыдэхуштыгъэр.

Адыгэ шапсыгъэ къуаджэу Хъаджыкыкэ къышыхъугъэу, шаплугъэ Казбек сэмэркъэу хэзагъэу, Іоклэ-шыклэм лъэшэу тегъэпсыхъэгъагъ. Краснодар музыкальнэ комедиём итеатрэу дэтым ыкы край филармониём ильэсыбэрэ Іоф ащишлагъ. Артистым анахъ уасэ фэозгъэшлыштыгъэр мэшлэчэ лъэшыр къыхэщэу, шылэныгъэ гушхуагъэм ыпхуатэу, сценэм къызэрэтэхэу еплыхэрэр лъэшэу зызэрэфишэщтыгъэр ары. Хэшх Казбек шылэныгъэм гуихыгъэу хэтыгъ, исэнэхъат шлу зэрилэгъуштыгъэм, илэпэлэсэныгъэ ялы-

тыгъэу сыдигъуи гугъунчъэгущлэгъоу нэгъоу тыгъухэм къарынагъ.

Хэгъэгу зэошхор къызежъэм ильэси 8 ыныбжыгъэр, зэошхом исабынгъо тхъагъо пыч ин фишыгъэми, зэоуж ильэсхэр тихэгъэгуклэ лъэшэу къыныгъэхэми, иклэлэгъу уахътэ нэшхъы чыплэхэр илагъэми ныбжыи пшлэныгъэп Хэшх Казбек сценэм къызытэхъэклэ. Джарэу ыгуклэ иклэсэ орэдым шыщ хъун ылэ-кыштыгъэ. Ихэгъэгу, цыфхэр, мамыр шылаклэр ильэплагъэх. Орэдышэ дахэхэр афишлыгъэх тиусаклохэу Яху-лэ Сэфэр, Мэчбэшлэ Исхъакъ яусэхэм. Исэнэхъат къыдэхуштыгъ, фэшпыпкъагъ, Іофшлагъ ышлэщтыгъ, ифэшшошэ тынхэри, епэсыгъэ щытхушлэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артист» зыфилорэри къыфагъэшошлагъэх.

Орэдус ыкы орэдыло артист шлагъоштыгъэу Хэшх Казбек къызыхъугъэр икыгъэ шылэ мазэм и 28-м ильэс 80 хъугъэ. Лъэпкъ искусствэр зыгъэбаигъэ артистэу Хэшх Казбек ыклэ еплоньыр, тчымыгъупшэныр ифэшлуаш.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Чылэ спортым инэклубгъуакл

Улапэ шыщ сикъоджэгъу спортсменхэм ягъэхъагъэхэр тэшлэ ыкы тарэгущо. Ау непэ шылаклэм къызыдихыгъэ зэхъоклыныгъэ инхэм спортымклэ сичылэ анэсыпагъэми сшлагъэп. Ар бэмышлэу къызгурылуагъ.

Пчыхъэпэ ошъочэпэзэхэгъум шагум сыкъыдэклэгъэу сыштыгъэ синэлосэ бзылфыгъэ куп шъэбэ цыклоу урамным къырыклоу сылуулагъ. Нэшх-гушчыгъэх, чэф мэкъагъэх. Тызшыгушлыкыгъ, тызэклэупчлагъ, дэгъуба шлуклэ узэрэлэгъуныр узэчылэгъумэ, зыдаклохэрэмклэ сямьупчлыни слэжыгъэп.

— Тренажер залым тэкло, некло ори уздэтшэн, шыхъурэ-шышлэрэри къэплэгъун, хэти гушыгъэ дахэ гори къыфэплон, — алуагъ. Охътабэ тесымыгъашлэу а чыплэм сыклуагъ. Тиеджэпэ шагу дэт унэ цыклур джы нэмыкыгъ. Ильэс зауэлэклэ узэклэлэбжэмэ ар тиклэлэ-еджаклохэм труд урокхэр зышарагъэхыштыгъэр ары. Ау уахътэм лые рихи, идэпкъхэр пэтэгъагъэх, унашхъэми къыклэшхы хъугъагъэ. Зыкыи мыбылымыж фэдэу зы зауэлрэ хъаткъртылэгъу шытыгъ. Ау къегупшысэхы, чылэм инахъыжхэмрэ мылтыкылэ къаделэн амал зилэхэмрэ зэдаштагъ мы унэр гъэцкэлэжыгъэн зэрэфаер. Мы Іофыр ыпшэ ралъхъагъ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм джы идепутат хъугъэу Къумпыл Тембот Къэралбий ыкыом, Іофыри зэшлуихыгъ.

Тичылэу Улапэ нэмыклэ пэ-

уплэ зэгъафагъэмэ афэдэу, цыфпкъышголыр псыхъэгъэным, псауныгъэр ухъумэгъэным тегъэпсыхъэгъэ спорт унэ илэ хъугъэ. Мыщ джы клэлэхэр штангымклэ, самбэмклэ шагъасэх. Тренерхэр район клэлэ-цыкылу спорт еджаплэм епхыгъэх, ащ къэкылах.

Спортым зыфэзыгъэзэгъэ къоджэ бзылфыгъэхэу ныбжэ зэфэшхъафхэм арытхэм ятренерыр Тхъаклушынэ Къэзэуат Билял ыкыор ары. Ащ иклэлэгъум къышгъэжыагъэу спортыр иклас, иунагъо исхэри джаш фэдэх. Къэзэуат спортсмен-ветеранхэу чылэм къыдэжыгъэхэм, къоджэ спортым икыежыаплэ шытыгъэхэм ашыщ. Ежъ шысэтэхыплэ фэхъугъэхэр шыгушшэхэрэп. Сылулагъэу, шымылэжъ сишхъэгъусэу Пшыкъэнэ Аслъан игугъу къымышыгъэу къэсшлэжырэп, ежъ Къэзэуат ар итренерыгъ. Джаш фэдэ къабзэу, Адзынэ Пушэ ицыфышлугъэ, чылэмклэ ишлушлагъэ ренэу къелуатэ Къэзэуат. Пушэ (шылэжып) фэгъэхыгъэу хылылэІэтынымклэ къэгъэлэгъон-зэнэ-къокъу жъоныгуаклэм и 9-м тегъэу зэхышэмэ шлоигъу. Тхъаклушынэ Къэзэуат сыдигъуи игуапэ спортым фигъэсэгъэ тичылэ клэлаклэхэм къатегушыгъ. ХылылэІэтынымклэ я 9 — 11-рэ классхэм арысхэм зызэрагъасэрэр дэгъоу елыгъ.

Къоджэ бзылфыгъэхэри тренажер залым къаклохэ зэрэхъугъэм егъэразэ. Запсыхъэ, алэпкъ-лэпкъхэр, апкъышголыр Іоф арагъашлэ, спортыр бзылфыгъэм идэхэагъэ зыухъумэу

зэрэшытыр къызыфагъэфедэ.

Узыгъэгушлорэр адыгэ къуаджэм культурэ-спорт зыгъэпсэфыплэ унэ къызэрэдэтэджэгъэр ары. Тренажер залыр ины, гупсэфыплэ, нэфын, дахэу гъэцклагъэ, къэчыхъэплэ гъогухэри, спорт Іэмэ-псымэ зэфэшхъафхэри чІэтых, ялэх кушхъафачэхэри, лъэрычъэхэри, Іажэхэри.

Мафэу сэ унэм сызышылагъэм бзылфыгъэ бэклае чІэтыгъ, хэти ишпыпкъэу Іоф ышлэщтыгъ, зырызхэми гушыгъэу зафэсшлэ, яеплыклэ къызгъэлуагъ.

Шхъэхъугъэ Ася: «Зэклэ сыгу рехы, апэрэ мафэхэм

къашегъэжыагъэу сыкъэкло, пкъынэ-лынэхэр зэклэсэфы, къысшхъапэ».

Нэфышъ Саид: «Унэм нахърэ Іоф уимылэ зыхъуклэ, пщэрыхъанрэ-шхэнрэм уакы-пэлущырэп, умышлахэу пхэхъо, икыоу узыфэсакыжынын, узылышлэжынын плэклырэп. Илыгъэ пщэрыр гуаоба, дэгъоу ашлагъ мы залыр къызэрэзэлуахыгъэр, тшъхы тыгуи къагъэклэжыгъ».

Хъаджымэ Свет: «Сигъунэгъу бзылфыгъэмэ яхъа-тырклэ, мазэ фэдиэ хъугъэу сыкъэкло, сыклэгъоужырэп, уипсауныгъэ зэклэ умыухыпэ-зэ уфэсакынынэу ебгъажэмэ

къызэрэпшхъапэжыштыр къэсшлагъ, нэмыклэхэми къа-клозэ ашлынэу ясэлэ».

Къэклох тренажер залым клэлэеджаклохэри, нахъ сабийхэри, ныбжэ зилэ янэ-ятэхэри, джыри ахэм япчъагъэ зэрэхэхоштыр нафэ. Хэта дэгъум, шлэм фэмыер?!

Непэ тичылэ испорт инэклубгъуаклэ фэзыгъэпсыгъэ пстэу-ми ыкыи тренерэу Тхъаклушынэ Къэзэуат чылэдэсхэм гъэзетымклэ «тхъашуегъэпсэушхо» арало, зэрагъэрэзагъэхэр клэгъэтхы.

ПШЫКЪЭНЭ Май.

Улап.

ТИКОНЦЕРТХЭР

Азэмат ипчыхьэзэхьэ тежэ

Къэшъуаклоу, пшынаоу, орэдылоу Быштэкъо Азэмат иконцерт тежэ. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние пчыхьэзэхьэу мэзаем и 19-м шыкюштым искусствэр зышлогъэшлэгъонхэр дэгүлэх, орэдэу зэхьын альэкыштхэм къаклэупчлэх.

хэщыштыгъэ. Азэмат къызыщытхужьэу е узэрелъугъэр ымыгъэцаклэу къыхэкыштыгъэп. Ицыфыгъэкли, илофшлэн зэригъэпсырэмкли шысэтхыплэу шытыгъ, джыри а нэшэншлүхэр лъегъэклатэхэшь, тапклэ гъэ-

хэзгъэ инхэр ышлэнхэу фэсэлэ. Мэфэ зауэлкэ узэклэбэжмэ, сшъхьац къыккэзыупхъухэрэ бзылфьгъэу Татьяна (ылъэ-кыуацлэ шлэрэп) Быштэкъо Азэмат иконцерт Мыекыуапэ зэрэ-шыкюштым кытегушылэгъ. Орэд къызыриорэм уасэ фишлэз, артист нэшанэхэр дэгъоу зэригъэфедэхэрэ къыхигъэщыгъэх. Республикэ филармонием иорэ-дылохэу Даутэ Сусанэрэ Жыкы-щэкыулэ Маринэрэ тызэрэща-гъэгъозагъэу, Быштэкъо Азэмат игъусэхэу концерт маклэп зыхэ-лэжыагъэхэр, цыф дэгъоу альыгъэ.

Пэшлорыгъэшъэу тыккэупчлэгъэти, Быштэкъо Азэмат икыуа-джэу Пшыжъхьаблэ, Адыгэ рес-публикэ гимназиэу зыщеджа-гъэм, нэмыкхэм къарыкышты-хэр бэ мэхъух. Иорэдкылауа-агу инэу рехъыш, зэккэ фаер концертным еплъынхэ альэкышты-ми тшлэрэп.

Сурэтым итыр: **Быштэкъо Азэмат концертным хэлажэ.**

АПЭРЭ СПАРТАКИАДЭР

Зэнэкъокъух, псауныгъэри агъэпытэ

Федеральнэ уплэкккэ шъхьалэу Адыгэ Республикэм шылэ Лылужъу Адамэ клэщакло зыфэхъугъэ спартакиадэр Мыекыуапэ гъэшлэгъонэу щэккэ. Спорт лъэпкъи 6-м шы-зэнэкъокъухэрэм ухъазырыныгъэ дэгъу къагъэлъагъо. — Федеральнэ къулыкхуэхэм якъутамэхэу Адыгеим шылэхэр спартакиадэм хэлажэх, — кылатэ АР-м физ-культурэмккэ ыкли спортымккэ и Комитет итхьаматэ игуадзэу Джарымэкъо Юсыф. — Апэрэ чыплэр къыдэ-зыхыштыр къэшлэгъуаеу сэлъытэ. Хэт сыд фэдэ чыплэ фагъэшшэщтми, зыми члэнагъэ ышлэщтэп. Цыфхэм япсауныгъэ гъэпытэгъэным тыпыллыныр ары спарта-киадэм изэхэщакломэ пшъэрыл шъхьалэу ялэр.

теклоныгъэр къышдыдзыхырэп спартакиадэм волейболымккэ ичемпион хъун ылъэкышты. Полицием икомандэ зэккэми анах лъэ-шэу бэмэ альыгъэми, апэрэ чы-плэр зыхыштыр тшлэгорэп. Федеральнэ къулыкхуэхэм якъу-

тамэхэу тиреспубликэ шылэхэр баскетболымккэ, футболымккэ, теннисымккэ, нэмыкхэмкли зэ-нэкъокъуштых.

Сурэтым итыр: **спартакиа-дэм хэлажэхэрэ волейбол эдешлэх.**

ФУТБОЛ

Стадионыккэ диштэу ешлэщт

Натхьо Адам.

— Футболыр зышлогъэшлэгъон-хэр анахъэу зыгъэгумэккыхэрэ сэллэ, — кылатэ Натхьо Ада-мэ. — Командэм клэу къедгъэблэ-гъагъэхэм къаклэупчлэх. Хэкы-жыгъэхэри зэрагъэшлэнхэу фаех.

— Адам, «Зэкъошныгъэм» сыхэплээш, зэккэ фут-

Мыекыуапэ футбол командэу «Зэкъошныгъэм» 2013-рэ ильэс ешлэгъум зыфегъэхъазыры. Мы мафэхэм ныб-джэгъу зэлүклэгъухэр илэщтых. Спортым пыщагъэхэм ялъэхэр къыдэтлэытэх, клубым идиректор шъхьалэу Натхьо Адамэ гушылэгъу тыфэхъугъ.

болистхэр тинэлуасэх, къэзыгъэзэхъыгъэхэм та-гъэгүшлэщтэу сэлъытэ.

— Къэлэпчъэутэу Владислав Макоевыр Ермэлхьаблэ икоман-дэу «Торпедэ» шешлэщтыгъ, игуапэу Мыекыуапэ къыгъэзэ-жыгъ. Илья Кокориныр кы-мэфэ футбол зэнэкъокъоу тик-кэлэ шыкыуагъэм хэлэжыагъ, на-хыпэккэ Ермэлхьаблэ икоман-дэ хэтыгъ. Ар лъэпэлъаг, ыпэккэ дэгъоу шешлэ. Ахьмэд Барахо-евыр Адыгеим дэгъоу шешлэ, гупчэм шешлэ, зэхэщэн Ифы-гъохэр дэгъоу егъэцаклэх. Мол-довэм икомандэ хэтыгъ. Нэбгы-ришыми бэккэ тагъэгугъэ. «Зэ-кыошныгъэм» иешлаккэ зэбли-хъуным пае ащ фэдэ футболист-хэр нэпэ тищыккылагъэх.

— Игорь Жегулиныр, Дат-хъужь Адамэ, Батырбий Русланэ, Артем Казако-выр, нэмыккэ футболист-хэри «Зэкъошныгъэм» хэ-тэлъагъох.

— Зы нэбгыри хэккыжыгъэп. Ныбджэгъу ешлэгъухэр тилэ-щтых, командэм диштэхэрэр, анах дэгъоу зыкызыгъэлъа-гъохэрэр Урысыем изэнэкъокъу хэдгъэлэжэщтых.

— Владислав Макоевыр Эр-мэлхьаблэ икомандэу «Торпедэ» шешлэщтыгъ, игуапэу Мыекыуапэ къыгъэзэ-жыгъ. Илья Кокориныр кы-мэфэ футбол зэнэкъокъоу тик-кэлэ шыкыуагъэм хэлэжыагъ, на-хыпэккэ Ермэлхьаблэ икоман-дэ хэтыгъ. Ар лъэпэлъаг, ыпэккэ дэгъоу шешлэ. Ахьмэд Барахо-евыр Адыгеим дэгъоу шешлэ, гупчэм шешлэ, зэхэщэн Ифы-гъохэр дэгъоу егъэцаклэх. Мол-довэм икомандэ хэтыгъ. Нэбгы-ришыми бэккэ тагъэгугъэ. «Зэ-кыошныгъэм» иешлаккэ зэбли-хъуным пае ащ фэдэ футболист-хэр нэпэ тищыккылагъэх.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТИЛЪ Нурбий.

Зэхэзышагъэхэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ Ифхэмккэ, Иккыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмккэ ыкли къэбар жугъэм иамалхэмккэ и Комитет
Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

**Редактор
шъхьалэр
ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редактор
шъхьалэм
иапэрэ гуадзэр
МЭШЛЭКЪО
Саид**

**Редактор
шъхьалэм
игуадзэр —
пшъэдэккыж
зыхырэ
секретары
ХЪУРМЭ
Хъусен**

**Редакциер
зыхэщылэр:**
385000,
кы. Мыекыуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэккыж зы-
хырэ секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхъаты-
гъэр:**
Урысые Федерацием
хэутын Ифхэмккэ,
телерадиокъэтын-
хэмккэ ыкли зэлъы-
лэсыккэ амалхэмккэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэлоры-
шлал, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутирэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кы. Мыекыуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
4010
Индексхэр
52161
52162
Зак. 417**

Хэутыным
ушыккытхэнэу щыт
уахъэр
Сыхъатыр 18.00
Зыщыккытхэгъэхэ
уахъэр
Сыхъатыр 18.00